

Amnesty press 2019

NR 2

4 JUNI-TEMA

Ett farligt datum i Kina

SIDAN 8

ÅRSMÖTE

Direkt demokrati kvar i Amnesty

SIDAN 52

Visste du att cricket har sitt ursprung i England på 1500-talet och är idag mycket populärt i delar av Afrika, Sydasiens, Karibien, Australien och allt fler länder i Europa.

CRICKET MOT STYMPNING

Mokami gör sig beredd på cricketplanen i Endana i centrala Kenya. Sporten växer medan könsstympningen minskar.

SIDAN 46

När ljuset förbjöds

Medan huvudnyheten i kinesiska statsmedier var att president *Xi Jinping* inlett en kampanj för sopsortering gjordes allt för att stoppa protester mot militärens krossande av demokratirörelsen på Himmelska fridens torg 4 juni 1989. Censuren på nätet ska ha utvidgat sin övervakning till ord som "ljus", då det denna dag kunde förknippas med försök att minnas de som dödades för 30 år sedan. I Hongkong oroas många av lagar som kan göra att människor utlämnas till Kina och den traditionella ljusvakan för offren fyllde Victoriaparken med tiotusentals människor som visade att de minns vad som hände 4 juni 1989.

I Peking beordrades aktivister att lämna huvudstaden eller sattes under extra polisövervakning för att ingen skulle våga uttala sig för utländska medier. Den populära folkrockaren *Li Zhi* har inte synts till de senaste tre månaderna och hans sång "Torget" ska enligt Sveriges radio också ha försvunnit från Spotify inför 30-årsdagen.

Demokratirörelsen våren 1989, med studenternas krav på ökad politisk frihet, arbetare som bildade ett embryo till fria fackföreningar och ett Himmelska fridens torg där tiotusentals människor sjöng "Internationalen" i trots mot makten, skrämmer fortfarande Xi Jinping och dagens

**ULF B
ANDERSSON**

Chefredaktör

FOTO: SANDRA JOHNSON

makthavare. Därför publicerades i statskontrollerade *Global Times* också en hyllning till den "vaccination" för 30 år sedan som ska ha gjort Kina immunt mot politisk oro i framtiden och för att slippa det öde som har drabbat Jugoslavien och Sovjetunionen. *Global Times* anklagade också dissidenter i exil för att tillsammans med västliga medier och politiker försöka påverka det kinesiska samhälle som "har mognat" sedan 1989.

Idag är Kina en växande global makt som också alltmer oblygt lägger sig vad som sägs och görs i andra länder. Tre timmar innan 250 personer den 13 maj skulle mingla på Fotografiska museet i Stockholm, där FN-organet UNDP ville fira mänskliga rättigheter, fick de inbjudna meddelande om att evenemanget var "uppskjutet". Kina hade reagerat på att bilder av *Dalai lama*, Tibets exilledare, och konstnären *Ai Weiwei* skulle exponeras.

På Sveavägen i Stockholm ställde 4 juni-rörelsen ut en stridsvagn för att markera årsdagen och företrädare för bland annat Amnesty och PEN höll tal för att påminna om att massakern i Peking kommer att fortsätta uppmärksammas tills de ansvariga för brotten 4 juni 1989 har ställts inför rätta.

ULF B ANDERSSON

AMNESTY PRESS är ett forum för information och diskussion kring mänskliga rättigheter samt de områden som faller inom ramen för Amnestys globala och övergripande prioriteringar. Amnesty Press leds av en självständig redaktör som också är ansvarig utgivare. Artiklar representerar inte nödvändigtvis Amnestys åsikter. Det gäller även annonsmaterial, till exempel bilagor. Amnesty Press utges av Amnesty International, svenska sektionen.

REDAKTION: Ulf B Andersson, redaktör, ansvarig utgivare. Malin Engman (layout), Lisa Olsson (sociala medier).
GRAFISK FORM/AD: A4/Lotta Lundin.
REPRO: A4/Lotta Lundin.
ADRESS: Box 4719, 116 92 Stockholm.
TELEFON: 08-729 02 00, fax: 08-729 02 01.
E-POST: ap@amnesty.se
HEMSIDA: amnestypress.se
SVENSKA SEKTIONEN: Plusgiro 900072-0, bankgiro 900-0720.

PRENUMERATION: 200 kr.
TRYCKERI: V-TAB AB, Vimmerby, 2019.
PRESSLÄGGNING: 5 juni 2019.
Utkommer med fyra nummer 2019.
MANUSSTOPP: 3/2019: 9 september 2019.
HOS LÄSARNA: 11 oktober 2019.
ISSN: 0284-7108. Detta nummer trycks i 91 942 exemplar.
ANNONSER: annonser@amnesty.se
OMSLAG: Mia Holmberg Karlsson.

30 ÅR. 180 000 personer samlades enligt arrangörerna den 4 juni till en minnesvaka i Victoriaparken i Hongkong. Det var enda platsen i Kina där 30-årsminnet av massakern på Himmelska fridens torg kunde uppmärksammas.

FOTO: KIN CHEUNG/AP/TT

FOTO: MIA HOLMBERG KARLSSON

CRICKET VÄXER

46 Cricket är populärt bland massajer i Kenya där sporten används för att motverka könsstympning.

DESSUTOM

6 GODA NYHETER
Taiwan blev först i Asien!

ALLT ÄR TILL SALU

34 I gränsstaden Cúcuta säljer utblottade venezuelanska migranter sex för att överleva.

I KAMP FÖR PRESSFRIHET

38 *Jennifer Clement*, ordförande för PEN, om en mörk tid.

FOTO: MARTIN BRUSEWITZ

DRAMATISK OMRÖSTNING

52 Återigen har Amnestys årsmöte valt att behålla direkt demokratin.

LAGKAPTEN. Maasai Cricket Ladies leds av Eunice Malawa Ngais.

62 SÅ GICK DET SEN
Nawal Benaissa har flytt Marocko.

VAPENEXPORT MED FÖRHINDER

SAUDIARABIEN OCH Förenade arabemiraten leder en koalition av tio länder som sedan våren 2015 för krig i Jemen mot houthi-rebellerna. Koalitionen stöds av USA, Storbritannien och Frankrike. Stödet till koalitionen möter ett allt större motstånd och den 17 april lade president *Donald Trump* in veto mot ett kongressbeslut om stopp för USA:s stöd.

Det saudiarabiska fartyget *Bahri Yanbu* stoppades 9-10 maj från att lägga till i den franska staden Le Havre när franska vapen skulle lastas ombord. Den 20 maj kom fartyget till Genua i Italien (bilden) men protester från människorättsorganisationer,

däribland Amnesty, och blockad från hamnarbetarfacket gjorde att fartyget inte kunde lastas med utrustning från Italien.

Frågan om vapenexport till Saudiarabien är känslig och i Frankrike har tre journalister förhörts av underrättelsetjänsten DGSi då de misstänks för att ha röjt nationella säkerhetshemligheter när de i april avslöjade fransk vapenexport till kriget i Jemen. Pressfrihets- och människorättsorganisationer varnade för att pressfriheten i Frankrike är hotad.

ULF B ANDERSSON
FOTO: MASSIMO PINCA/REUTERS/TT

ASIA BIBI HAR FÅTT ASYL

 PAKISTAN. Den 9 maj bekräftades att *Asia Bibi (Aasiya Noreen)* hade lämnat Pakistan och nått Kanada där hon har beviljats asyl.

– Det är en stor dag, sade hennes advokat *Saiful Malook* till The Guardian. Hon har återförenats med sin familj. Rättsvisa har skapats.

De kanadensiska myndigheterna avböjde att kommentera under vilka omständigheter familjen kommer att leva i Kanada men *Wilson Chaudhry* från Brittisk-pakistanska kristna förbundet sade till The Guardian att de kommer att få nya identiteter och att skyddsåtgärder kommer att vidtas.

Asia Bibi är kristen och arbetade som lantarbetare i byn Ittanwala utanför Lahore när hon i juni 2009 hamnade i en trivial dispyt med några muslimska kvinnor. Hon anklagades för att förolämpat Islam och profeten *Muhammed* och dömdes år 2010 till döden för blasfemi. Pakistan har hårda hädelselagar och Asia Bibis öde har väckt stor internationell uppmärksamhet.

Den 31 oktober 2018 beslöt Pakistans högsta domstol att frikänna henne. Våldsam protest utbröt över hela landet i protest mot frikännandet. Den 29 januari avslög Högsta domstolen en överklagan och sedan dess har Asia Bibi levt i förvar för att skydda henne.

Amnesty har engagerat sig i hennes fall och fortsätter att kräva att Pakistans hädelselagar avskaffas. IIII

STOPP FÖR AVRÄTTNINGAR

 USA. Den 13 mars undertecknade Kaliforniens guvernör *Gavin Newsom* ett dekret om ett moratorium (stopp) för avrättningar i delstaten. Det innebär att 737 dödsdömda fångar för tillfället inte riskerar att avrättas.

– Dödsstraffet har varit ett eländigt misslyckande. Det diskriminerar baserat på vilken hudfärg eller hur mycket pengar du har, sade guvernören vid en presskonferens där han skrev under beslutet.

Amnesty hoppas nu att detta är ett första steg mot avskaffandet av dödsstraffet i Kalifornien. 30 av USA:s 50 delstater har kvar dödsstraffet. IIII

BRÖLLOPSYRA. Nygifta par på bröllopsfoto i Taipei den historiska dagen 24 maj.

FOTO: TYRONE SIU/REUTERS/TT

Jubel i Taiwan

 TAIWAN. Den 17 maj samlades tusentals personer utanför parlamentet i Taiwans huvudstad Taipei i spänd väntan på ett historiskt beslut. Det blev jubel när Taiwan med 75 mot 22 röster blev det första landet i Asien att tillåta samkönade äktenskap. Det var president *Tsai Ing-wen* och hennes Demokratiska progressiva partiet, DPP, som har drivit frågan om att ge även samkönade par rätten att gifta sig. I maj 2017 slog konstitutionsdomstolen fast att det är diskriminering att inte ge samkönade par samma rättigheter som heteropar. Regeringen fick

då två år på sig att ändra lagen.

I en komplicerad folkomröstning i november 2018 blev det dock två tredjedelsmajoritet för ett förslag, som drevs av Alliansen för nästa generations lycka, om att äktenskap ska definieras som något som gäller mellan en kvinna och en man. Regeringen förklarade dock att domstolens utslag skulle gälla.

Efter parlamentets beslut trädde lagen i kraft sedan Tsai Ing-wen hade undertecknat den och den 24 maj var det fritt fram att gifta sig. Bröllopsyran utbröt i Taiwan och myndigheterna meddelade att totalt 526 samkönade äktenskap hade ingåtts den

dagen. 185 av dem var manliga par och 341 kvinnliga par.

Marc Yuan och *Shane Lin* blev de första att gifta sig. En lycklig Shane Lin beskrev sina känslor för The Guardian:

– Jag minns fortfarande hur jag försökte gömma regnbågsflaggan efter att jag gick i den första Prideparaden i Taipei för över ett decennium sedan. Men idag kan jag öppet berätta för världen genom de här kamerorna att jag är gay och ska gifta mig. Jag känner mig verkligen lyckligt lottad.

Den nya lagen innehåller dock en skillnad för samkönade par som i motsats till heteropar inte tilläts gemensam adoption av utomstående barn.

Amnesty har stött arbetet för samkönade äktenskap i Taiwan och *Annie Huang*,

tillförordnad chef för Amnesty Taiwan, sade att det var ett ögonblick att njuta och fira när ”kärleken har vunnit över hatet”:

– Vi hoppas att denna historiska omröstning ska framkalla vågor över Asien och ge en välbehövlig boost i kampen för jämlikhet för hbtqi-personer i regionen.

I Thailand finns ett förslag om att införa registrerat partnerskap och i Vietnam tilläts samkönade vigslar för några år sedan men paren får inte samma lagliga rättigheter som heteropar.

I flera länder, däribland Malaysia, Singapore, Brunei, Bangladesh och Myanmar, är samkonat sex fortfarande ett brott.

ULF B ANDERSSON

DELSEGER I HAAG

 NEDERLÄNDERNA. Den 1 maj beslöt en domstol i Haag att domstolen har jurisdiktion att ta upp frågan om oljebolaget Shells ansvar

för övergrepp mot Ogonifolket i Niger-deltat i Nigeria under 1990-talet.

Fyra ånkor till de så kallade ”the Ogoni nine”, nio ledare som avrättades 10 november 1995 har stämt Shell. Amnesty välkomnade domstolsutslaget som en

delseger i kampen för rättvisa och ansvarsutkrävande. IIII

FOTO: AI

Esther Kiobel's man avrättades 1995.

Stort steg framåt.”

Roseann Rife, chef för Östasienutredningar på Amnesty International, välkomnade den 11 april beslutet i Sydkoreas konstitutionsdomstol om att aborter i Sydkorea ska avkriminaliseras senast år 2020. Abort är idag bara tillåtet vid vissa förutsättningar och kvinnor som gör otillåtna aborter har kunnat dömas till ett års fängelse och medicinsk personal till två års fängelse.

FRI EFTER ETT ÅR

 MAROCKO. Den 5 april frigavs människorättsförsvararen *Zini El Abidine Erradi* efter att ha avtjänat ett års fängelse (se Fatta Pennan nummer 2/2018).

Han har arbetat i Sidi Ifni men fick asyl i Frankrike 2015. Han greps när han reste till Marocko sedan fadern hade dött. Den 15 maj tilläts Zini El Abidine Erradi resa tillbaka till Frankrike. IIII

SÅ RADERAS KINAS HISTORIA

Tusentals lågavlönade arbetare i "censurfabriker" finkammar internet världen över efter förbudet innehåll – där till och med en bild på en tom stol kan orsaka stora problem.

TEXT: LI YUAN
ÖVERSÄTTNING: NINA LEKANDER
ILLUSTRATION: MIKKEL HENSSEL

TEMA KINA

1 8-16 Så arbetar censurfabriker.

2 17-24 Efter 4 juni 1989 har Kina blivit ett tyst land medan välståndet växer.

3 25-27 Så minns vi våren 1989, två av ledarna berättar.

4 28-29 Gui Minhai – den kidnappade svensken.

”Att försumma en enda stavelse kan vara ett allvarligt politiskt misstag.”

Li Chengzhi

Li Chengzhi hade mycket att lära när han fick jobb som professionell censor. Som många unga i Kina visste denna 24-åriga nyexaminerade student mycket lite om 1989 års händelser på Himmelska fridens torg i Peking. Han hade aldrig hört talas om Kinas mest kända dissident, Liu Xiaobo, Nobels fredspristagare

2010, som dog i fängelse den 13 juli 2017.

Men nu, efter sin utbildning, vet han vad han ska leta efter – och vad han ska blockera. Han tillbringar dagarna med att skanna av nätet å de kinesiska mediebolagens vägnar och håller utkik efter allt som kan framkalla regeringens vrede. Han vet hur man avslöjar kodord som syftar på kinesiska ledare och skandaler, eller de memer som berör ämnen som de styrande inte vill att folk ska läsa om.

Li Chengzhi, ännu med spår efter ungdomsacne i ansiktet, tar sitt jobb på allvar:

– Det hjälper till att hålla rent i online-miljön.

För kinesiska bolag är frågan om att hålla sig på rätt sida om regeringscensorererna en fråga på liv och död. Lägg därtill bördan att myndigheterna även begär att bolagen först ska censurera sig själva, vilket får dem att leja tusentals människor för att övervaka det som skrivs.

Detta har skapat en växande och lukrativ ny industri: censurfabriker.

Li Chengzhi arbetar för Beyondsoft, ett Pekingbaserat IT-företag som bland mycket annat tar hand om censurplikten åt andra företag. Han arbetar på bolagets kontor i staden Chengdu. Det ligger i hjärtat av ett högteknologiskt industriområde och kontoret är ljusst och nytt nog att matcha framgångsrika start up-företag i Pekings och Shenzhens it-kvarter. Kontoret är nyinflyttat efter att kunderna har klagat på att den tidigare arbetsplatsen var för trång för att de anställda skulle kunna göra sitt bästa.

– Att försumma en enda stavelse kan vara ett allvarligt politiskt misstag, säger Yang Xiao, chef för Beyondsofts avdelning för it-tjänster, inklusive innehållsgranskning.

Beyondsoft vill inte avslöja vilka kine- ➤

4 juni 1989 – den svarta dagen

TEXT ULF B ANDERSSON

FOTO: JEFF WIDENER/AP/TT

BILDEN PÅ EN ENSAM man som den 5 juni 1989 kliver ut på Cangan-boulevarderna i centrala Peking och tvingar en kolonn av stridsvagnar att stanna har blivit ikonisk. Det var en akt av trots och motstånd som väckte beundran över hela världen.

Under några vårmånader 1989 hade en fascinerande maktkamp utspelat sig inför öppen ridå med Himmelska fridens torg i Peking som centrum. Den 4 juni var maktkampen över och kommunistpartiets konservativa falang hade krossat demokratiörelsen med arméns hjälp.

30 år senare är 4 juni 1989 ett datum som har suddats bort från den tillåtna historieskrivningen.

DAGEN EFTER. Den klassiska bilden från 5 juni 1989.

INTE BARA PEKING

PROTESTERNA BÖRjade i mitten av april 1989 när studenter samlades för att högtidlighålla minnet av **Hu Yaobang** som avled 15 april. Han var en reformvänlig generalsekreterare i kommunistpartiet men tvingades avgå 1987. Partiledningen stämplade den 26 april protesterna som ”kontrarevolutionära” vilket ökade antalet demonstranter. I maj, när Sovjets ledare **Michail Gorbatsjov**, kom på besök inleddes en hungerstrejk och den 18 maj fick studentledare träffa premiärminister **Li Peng** i direktsänd TV.

För de konservativa i partiet var det oroväckande när också arbetare i allt fler städer anslöt sig till demokratiörelsen. Det har beräknats att protester förekom i hundratals städer runt om i Kina och som mest samlades en miljon människor på Himmelska fridens torg. Inom partiets ledning rådde splittring och dess generalsekreterare, **Zhao Ziyang**, som hade gått ut på torget och talat med studenterna den 19 maj, motsatte sig ett militärt ingripande och avsattes. Han tillbringade resten av sitt liv i husarrest.

Den 20 maj utlystes undantagstillstånd i Peking men det dröjde till natten mellan 3 och 4 juni innan armén gick till attack.

NERVÖS ÖVERVAKNING

I SAMBAND MED 30-årsminnet skärpte myndigheterna övervakning av kända dissidenter. Enligt Amnesty beordrade polisen den 20 maj 82-åriga **Ding Zilin** att lämna Peking och resa till sin födelsestad Wuzi, 110 mil från Peking. Ding Zilins 17-åriga son, **Jiang Jieliang**, dödades kring 4 juni och Ding Zilin är grundare av Tiananmen Mothers, en grupp av anhöriga till offer för massakern som kräver en utredning. Myndigheterna vill förhindra att någon uttalar sig för utländska medier.

FARLIGA ETIKETTER

I JUNI KAMPANJAR Amnesty för **Chen Bing** som den 4 april dömdes till tre och ett halvt års fängelse efter att han dömts för att ha ”muckat gräl och provocerat oro”. Han greps i juni 2016 när han tillsammans med tre andra aktivister ville uppmärksamma att 27 år hade gått sedan massakern på Himmelska fridens torg. På sociala medier annonserade de om en egen variant av en populär spritdryck, baijiu. Etiketten hade den ikoniska bilden på mannen som försöker stoppa en stridsvagn och texten: Remember, Eight Liquor Six Four och 27-year-old private reserve.

FARLIG SPRIT. Etiketten gav 3,5 års fängelse.

FOTO: PRIVAT/AI

Chen Bing.

FOTO: PRIVAT/AI

”AI-datorerna är intelligenta, men inte lika intelligenta som mänskliga hjärnor.”

Li Chengzhi

➤ siska medier eller online-bolag som man arbetar för, då det är konfidentionellt.

Kina har byggt världens mest omfattande och sofistikerade censursystem för webbövervakning. Det har växt sig ännu starkare under president *Xi Jinping*, som vill att nätet ska spela en allt större roll för att stärka kommunistpartiets grepp över samhället. Mer och mer innehåll har bedömts som känsligt. Straffen blir strängare.

Ännu en omständighet är att Kinas ambitioner för ett regeringsövervakat internet har förvånande likheter med andra länders. Till och med traditionella bastioner för yttrandefrihet som Västeuropa och USA överväger sina egna digitala gränsdragningar. Plattformar som Facebook och Youtube har berättat att de ska anställa tusentals människor för att få bättre koll på innehållet.

Arbetare som Li Chengzhi visar på extremerna i denna strävan – en övervakning

som kontrollerar vad mer än 800 miljoner nätanvändare i Kina ser varenda dag.

Beyondsoft har mer än 4 000 arbetare som Li Chengzhi i sina fabriker. Det är en ökning från omkring 200 stycken 2016. De bevakar och censurerar innehåll dag som natt.

– Vi är dataindustrins Foxconn, säger Yang Xiao och jämför alltså sitt bolag med världens största kontraktstillverkningsföretag som gör iPhones och andra produkter för Apple.

Många online-medier har sina egna interna innehållsgranskare, ibland räknade i tusental. De forskar i att hitta sätt för artificiell intelligens att göra jobbet. Chefen för AI-labbet vid ett

stort online-företag – som vill vara anonym då ämnet är känsligt – säger att man har 120 stycken självlärande modeller.

Men framgången är osäker. Användare kan ofta lura algoritmer.

– AI-datorerna är intelligenta, men inte lika intelligenta som mänskliga hjärnor, säger Li Chengzhi. De missar en massa när de innehållsgranskar.

Beyondsoft har ett team på 160 personer i Chengdu som arbetar fyrskift för att hålla koll på potentiellt känsligt innehåll på en nyhetsförmedlande app.

För samma app har Beyondsoft ett annat team i staden X'ian i västra Kina som spanar efter vulgärt eller stötande innehåll. Precis som i resten av världen finns det pornografi och annat på nätet som många användare kan finna motbjudande.

På Chengdukontoret måste de anställda lägga sina smartphones i omklädningsskåpen. De kan inte ta skärmbilder eller skicka information från sina datorer.

Nästan alla arbetande är collegestudenter i 20-årsåldern. De är ofta omedvetna om eller likgiltiga inför politik. I Kina säger många föräldrar och lärare till sina unga att det bara leder till problem att bry sig om politik.

För att komma förbi det har Yang Xiao och hans kolleger låtit utveckla en sofistikerad läroplan. Nyanställda startar med en veckolång ”teori”-kurs under vilken äldre anställda lär ut den känsliga information som de nya inte har känt till.

– Mitt rum ligger bredvid den stora undervisningssalen, berättar Yang Xiao. Jag hör ofta förvånade ljud typ ”Oj, oj, oj”.

– De känner inte till sådant som den fjärde juni, tillägger han och syftar på Himmelska fridens torg 1989. De vet verkligen inte.

Beyondsoft har byggt en omfattande databas av det slags information som

XI JINPING

Kinas president Xi Jinping rankades i maj 2018 av tidskriften *Forbes* som världens mäktigaste person. Han föddes 1953 och under Kulturrevolutionen, som inleddes 1966, fängslades hans far. Xi fick ägna sig åt fysiskt arbete, förvisad till en by. När han rymde till Peking sattes han i arbetsläger. År 1971 gick han med i kommunistpartiets ungdomsförbund.

EN TOM STOL. Liu Xiaobo satt i fängelse och kunde inte hämta Nobels fredspris i Oslo 10 december 2010. Här läser skådespelerskan Liv Ullmann pristagarens text "Jag har inga fiender". Kina valde att frysa förbindelserna med Norge till december 2016.

FOTO: ODD ANDERSEN/AFP/TT

Yang kallar en av deras "kärnkompetenser". Den använder mjukvara för anticensur för att regelbundet besöka vad som kallas anti-revolutionära webbsajter som är blockerade av den kinesiska regimen. Därefter uppdateras databasen.

De nyanställda studerar databasen ungefär som om de hade collegeprov. Efter två veckor testas de.

Skärmläckaren på varje dator ser likadan ut: bilder och namn på nuvarande och tidigare medlemmar av politbyråns ständiga utskott, kommunistpartiets högsta ledning. De anställda måste memorera dessa ansikten. Bara regeringsstyrda sajter och vissa godkända politiska bloggar – de som står på "vita listan" – tillåts publicera bilder på dessa maktbärande.

Arbetarna informeras i början av varje skift om de senaste censurinstruktionerna som skickats in av kunderna, de regler som kunderna själva har tagit emot av regeringens censorer. De anställda måste då besvara ungefär tio frågor för att testa sitt minne. Resultatet av provet påverkar deras lön.

En fråga dök upp en fredag för inte så länge sedan:

Vilket av följande namn tillhör dottern till Li Peng, Kinas förre premiärminister?

Det rätta svaret är *Li Xiaolin*, som länge var föremål för hån på grund av dyrbar klädsmak och för att vara ett av många barn till äldre maktbärande som nådde höga positioner och stort välstånd.

Det är en ganska lätt fråga. Tuffare är att analysera vilka trick som Kinas invånare använder för att undvika censur när de diskuterar pågående skeenden.

Ta till exempel en nyhetssida från Hongkong 2017 som jämförde de sex kinesiska ledarna sedan *Mao Zedong* med kejsare från Handynastin. En del kineser började då an-

vända kejsarnamnen när de refererade till de nutida maktbärande. Beyondsofts anställda blev då tvungna att ta reda på vilket kejsarnamn som hänvisade till vilken ledare.

Så har vi bilderna på en tom stol. De pekar på Liu Xiaobo, mottagaren av Nobels fredspris, som inte tilläts resa från Kina för att medverka vid prisceremonin utan representerades av en tom stol i Oslo den 10 december 2010. Referenser till George Orwells roman "1984" är för övrigt också förbjudna.

Beyondsofts mjukvara trålar genom sajterna och markerar potentiellt farliga ord i olika färger. Om en sida blir full av färglagda ord krävs vanligen en närmare titt, allt enligt verkställande chefer. Om det bara finns ett eller två ord kan man låta dem vara.

Enligt Beyondsofts webbsida har dess övervakningstjänst som kallas "Rainbow Shield", regnbågssköld, samlat över 100 000 känsliga ord och över tre miljoner avledningar på dessa

”Det är inget som folk därute ska veta om. Så fort många känner till det kommer det att skapa rykten.”

Li Chengzhi

ord. Politiskt känsliga ord utgör en tredjedel av det totala antalet, följt av uttryck som har med pornografi, prostitution, spel och knivar att göra.

Anställda i Li Chengzhis position tjänar 350 till 500 dollar i månaden, ungefär en medellön i Chengdu.

Alla förväntas gå igenom 1 000 till 2 000 artiklar på ett skift. Artiklar som laddats upp på en nyhetsapp måste god- eller underkännas inom en timme. Till skillnad från Foxconnns anställda behöver de inte arbeta så mycket övertid eftersom det skulle kunna skada precisionen, enligt Yang Xiao.

Det är lätt att begå misstag. I en text om Peng Liyuan, Kinas första dam, gjordes missen att använda ett foto av en berömd sångare som påstods ha förbindelser med en annan av de ledande politikerna. Men det fångades upp av någon innan det

var för sent, berättar Yang Xiao.

Den unge censoren Li Chengzhi säger att de värsta misstagen nästan alltid är relaterade till äldre ledare. En gång missade han en liten bild av president Xi Jinping på en sajt som inte var vitlistad eftersom han var trött. Han har fortfarande dåligt samvete.

När han får frågan om huruvida han har berättat för sin familj och sina vänner om vad han har lärt sig på jobbet, som det som hände på Himmelska fridens torg, säger han bestämt nej.

– Det är inget som folk därute ska veta om, säger Li Chengzhi. Så fort många känner till det kommer det att skapa rykten.

Men det som faktiskt hände är ju historia och inget rykte. Hur kan han förlika sig med det?

– I vissa fall, svarar han, måste man bara lyda reglerna. ■■■

TYSTNADEN I PEKING

På universitetet i Peking finns idag inget som påminner om den dramatiska våren 1989. Den som idag opponerar sig riskerar att fängslas och de avvikande rösterna i samhället är få. Regimen har lyckats behålla stöd från medborgarna genom ökat välstånd men hur länge kommer det att vara?

TEXT: FELIX LEE ÖVERSÄTTNING: NINA LEKANDER

Anslagstavlor med väggtidningar finns fortfarande. Liksom de stora svarta tavlorna där det satt massor av protestlappar för 30 år sedan. Nu finns där bara kortfattade meddelanden som ”Cykel säljes” eller ”E-bike köpes”. Men även de har blivit sällsyntare. Studenterna hänger hellre på sociala medier. Den som söker den kritiska ton som en gång fanns på Beida-universitetet i västra Peking hittar den inte här. Nästan ingen student offentliggör politisk kritik. Staten läser ju.

Ar 1989 var inte övervakningen lika noggrann. Så kunde en av de viktigaste politiska händelserna från det tjugonde århundradet uppstå på

detta universitet: studentprotesterna som slogs ner av militären på Himmelska fridens torg i Peking. Regimen köpte sig därmed flera decennier av lugn och ro – dock till ett högt pris. För att upprätthålla denna frid tar sig övervakningssystemet allt groteskare former.

Både de lyckade och misslyckade revolutionerna i Kinas yngre historia har rört sig omkring Pekinguniversitetet. Det gäller även kontrollen över information. Redan den borgerliga republikens bildande 1911 härstammade från protester från detta universitet. Studenternas bidrag till att skicka den sista kejsaren Puyi i exil var avgörande. Och under våren

KLASSISK MARK. Den västra porten till Pekings universitet.

FOTO: WIKIPEDIA

HÖG SÄKERHET. En student passerar in till Pekings universitet.

FOTO: FAN JIASHAN/ALAMY/TT

➤ 1989 när tiotusentals ungdomar samlades på Himmelska fridens torg och krävde mer demokrati var det studenter från universitet som gick i täten.

Den som besöker universitetet i dag får anstränga sig för att föreställa sig hur det var då. Situationen var helt annorlunda. I stället för den febriga stämning som fanns då, råder numera karriärtänkande och vardagsbekymmer. Men utsidan ser likadan ut: omgivningen är i perfekt skick och rabatterna pryds av nyplanterade pelargoner.

Men vid en närmare titt ser man skillnaderna. Övervakningskameror på alla lampstolpar, något som regimen gärna hade velat ha då. I dag har den funktioner som

underrättelsetjänsterna bara kunde drömma om på den tiden. Kamerorna känner igen ansikten som kan matchas mot de otaliga databaser i vilka staten hanterar medborgarnas uppgifter. Att organisera protester är nu nästan omöjligt, även om vissa studenter skulle vilja det. Området är ett exempel på hur det är i hela landet: en högteknologisk och strikt kontrollerad säkerhetsstat.

Tre decennier efter det blodiga slutet för demokratirörelsen har Kina gått från att vara ett fattigt utvecklingsland till en global, ekonomisk supermakt. Med en genomsnittlig tillväxt på nio procent har bruttonationalprodukten ökat mer än tiofaldigt till över tolv miljarder dollar. I listan över de största ekonomierna i världen är Kina USA tätt i hälsarna.

Detta påverkar allas liv. Medelinkomsten har ökat från 200 till över 9 600 dollar per år. År 1989 levde omkring 70 procent av kineserna under fattigdomsgränsen på 1,90 dollar per dag, i dag är det bara en liten minoritet. År 2020 kommer den extrema fattigdomen att vara besegrad. Därmed har Kina nästan ensamt uppnått det millenniemål som har definierats av FN: en halverad världsfattigdom senast 2015.

Inte heller målet för det kommunistiska ledarskapet att senast 2025 vara ledande i ny teknik är taget ur luften. Inget annat land har investerat så många miljarder i artificiell intelligens, mikrochips och industrirobotar som folkrepubliken Kina. Välstånd för alla är också en mänsklig rätt-

tighet, argumenterar den kommunistiska regimen.

Mänskliga rättigheter. Det som studenterna tänkte på 1989. Men också på annat som FN en gång hade slagit fast: yttrandefrihet, demokrati och rättsstat. Ord som nu används även av de styrande i dag, men precis som med begreppet mänskliga rättigheter snedvrider de orden så de passar sina egna ambitioner. Sanningen är att de slår ner på sina kritiker hårdare än någonsin.

Experterna på icke rättssäkra stater har alla blivit mer pessimistiska under dessa 30 år.

– Vi är ännu längre från demokrati i dag än 1989, säger *Teng Biao*, människorätts-

ANNAT GULD. Biao Teng, kinesisk människorättsadvokat, deltar i Amnesty's kampanj "Vi kräver guld för människorättsaktivister" som här lanseras i Berlin inför sommar-OS i Peking 2008.

FOTO: FRANKA BRUNS/AP/TT

FRI. Liu Xia, änka efter nobelpristagaren Liu Xiaobo, mellanlandar i Helsingfors den 10 juli 2018. Hon släpptes ur sin husarrest efter åtta år för att få medicinsk vård i Tyskland.

FOTO: JUSSI NUKARI/LEHTIKUVA/TT

PROTESTER. Under stort säkerhetspådrag springer basketstjärnan Yao Ming med OS-facklan på Himmelska fridens torg den 6 augusti 2008. Från att facklan tändes i Aten 24 mars genomfördes en rad protester när facklan passerade olika länder.

FOTO: XINHUA/TT

aktivist och advokat som nu lever med sin familj i exil i USA.

Han ser en koppling mellan tystandet av protester och den ekonomiska utvecklingen. Repressionen har inte skadat tillväxten utan använt den, är hans tes som strider mot den vanliga uppfattningen om att demokrati och välstånd hänger ihop. Det politiska systemet i Kina har inte bara stagnerat – utan kommunistpartiet sitter säkrare i sadeln än någonsin tidigare, menar Teng Biao.

ngen demokrati, men välstånd. Formeln låter enkel, men i praktiken är bilden mer komplicerad. Det har funnits kritiska röster och gör det fortfarande. På 1990-talet var det konstnärer, författare och andra intellektuella som vågade befatta sig med de sociala omvälvningarna. Efter millennieskiftet var det framför allt jurister, journalister och bloggare som kritiserade regimen.

Det faktum att dessa yrkesgrupper framträdde berodde på en annan stor händelse: Kinas värdskap för Olympiska spelen 2008. Då ville makthavarna visa sig öppna och toleranta inför omvärlden. Man lättade på censuren, tolererade debatter i de framväxande sociala medierna och talade om en starkare rättsstat. Kommunistpartiets överhöghet skulle dock inte få rubbas. Kanske,

tänkte några i ledningen, skulle lite mer transparens och övervakning bara vara bra.

Modiga advokater samlades på sina byråer. Nya medier som inte längre behövde följa kommunistpartiets propagandistiska riktlinjer dök upp. De styrande trodde att de kunde gynna både Kina och sig själva. Det började snart talas om en politisk vår.

Människorättsaktivister utnyttjade den här öppningen. De vågade till och med författa en Charta för medborgarrätt vilken ifrågasatte systemet. Även de förtryckta tibetanerna och uigurerna höjde sina röster. Fackelloppet med den olympiska elden blev rena gatloppet, med protester över hela världen. Kinas ledarskap fick skämmas. Men en kort tid efter OS var den "politiska våren" över. Sedan dess har den politiska temperaturen sjunkit med flera grader.

Ett antal aktivister som tog till orda omkring 2008 dömdes till långa fängelsestraff – däribland författaren *Liu Xiaobo*. Han och många andra anklagades för "uppvigling till omstörtande verksamhet" och Liu Xiaobo dömdes 2009 till elva års fängelse. Den 10 december 2010 tilldelades han Nobels fredspris. Liu Xiaobo dog i fängelset 2017. Hans fru *Liu Xia* sattes i husarrest och frigavs först sommaren 2018 då hon tilläts åka till Tyskland för medicinsk vård.

TILLSLAGET 2015

ÅR 2015 SLOG DE kinesiska myndigheterna till mot människorättsadvokater och aktivister över hela Kina. Omkring 250 personer greps i ett försök att krossa de som fortfarande vågade arbeta för mänskliga rättigheter. Tillslagen kallas "709 crackdown" då massarresteringarna inleddes 9 juli 2015. Många dömdes till fängelsestraff.

Det sista fallet var den prominente advokaten **Wang Quanzhang**, som försvarat många oliktankande och arbetat med svensken **Peter Dahlin**, som i januari 2016 bortfördes och sedan deporterades från Kina för att ha "utbildat fiendliga krafter". Wang Quanzhang var försvunnen i tre år då ingen visste om han var i livet. I augusti 2018 fick han träffa en advokat och den 26 december inleddes rättegången. Den 28 januari 2019 dömdes han till fyra och ett halvt års fängelse för omstörtande verksamhet.

När **Xi Jinping** blev president 2013 krymptes de mänskliga rättigheterna ännu mer. Gripandet av omkring 300 advokater och människorättskämpar i juli 2015 blev kulmen. Sedan dess offentliggör jurister ytterst sällan sina ärenden och åsikter.

De kinesiska säkerhetsstyrkorna är särskilt brutala mot den muslimska minoriteten uigurer i Xinjiang i nordvästra delen av folkrepubliken. År 2015 meddelade Kina att de beryktade omskolningslägren från Mao Zedongs tid hade förbjudits, men återuppförde dem i fallet med muslimerna i Xinjiang (se Amnesty Press nummer 3/2018). Ingen medborgare kan därefter vara säker på att inte plötsligt gripas och sättas i läger utan rättegång.

Utländska invändningar avfärdas. Kritik gällande mänskliga rättigheter avfärdas i allmänhet som inblandning i inre angelägenheter. Ekonomiskt har Kina blivit så viktigt för många länder att med undantag för USA finns det knappt någon regering som vågar säga ifrån. Inte heller europeiska regeringar gör det.

Något som gör återstående dissidenter i Kina särskilt frustrerade är att de nästan inte märks i sitt eget land. Tidigare fanns hoppet om att internet skulle kunna öka yttrandefriheten. Man trodde att det var för kompli-

cerat för kommunistledarna att styra nätet, där många kritiska debatter hade förekommit. Men under 2009 lyckades regeringen blockera tillgången till Facebook, Twitter och Youtube. Samtidigt hålls de flesta kinesiska nätforum i ett fast grepp.

riare marknader och ökat välstånd har inte utlöst någon längtan efter frihet. I stället har den växande unga medelklassen i storstäderna tidigt lärt sig att personliga

framsteg och den egna och familjens rikedom är vad som gäller. När man i återkommande undersökningar frågar om vad som är viktigast i livet svarar man välbetalt jobb och ett eget boende. I bästa fall kommer sedan respekt för mänskliga rättigheter och demokrati. En stor del av befolkningen har aldrig hört talas om Liu Xiaobo eller Liu Xia.

Kommunistpartiets makt verkar befast under överskådlig framtid. Det finns en fastslagen överenskommelse: ekonomiskt och materiellt går det framåt, och då drar det folket med sig. Men vad händer när

ledarskapet inte längre kan leva upp till löfena om tillväxt och ett ständigt bättre liv?

tt sådant scenario är troligt. Det har nämligen blivit mycket svårare för partiet att erbjuda mer av allt. Levnadsstandarden är redan hög. Ökad tillväxt är svårare att erbjuda. För att nå nästa nivå av utveckling som kan jämföras med etablerade industriländers krävs mer än byggande av ännu fler fabriker och skyskrapor.

Då kan situationen snabbt bli farlig för Xi

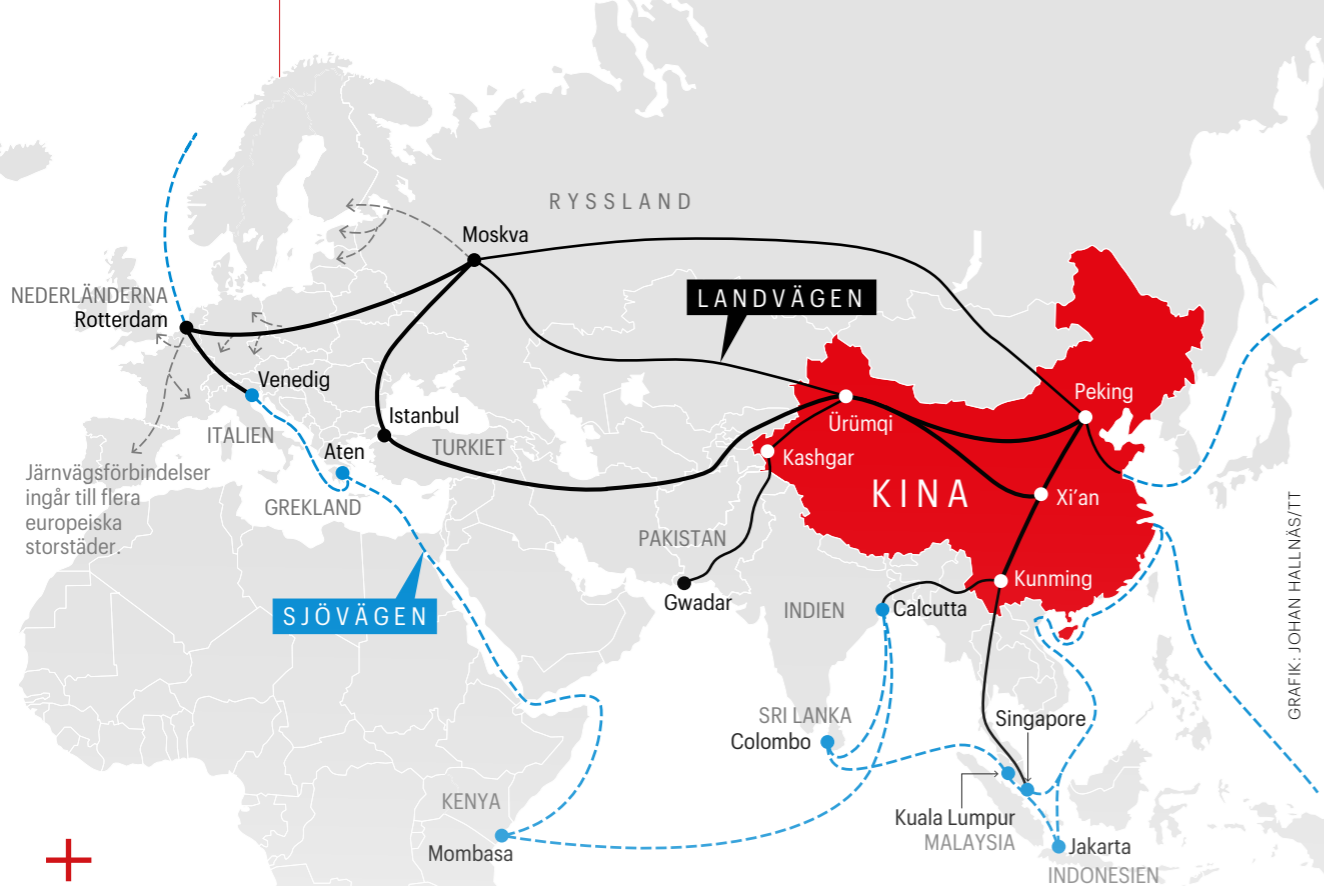
SISTA RÄTTEGÅNGEN. I Hongkong tillåts fortfarande protester. Den 26 december 2018 hölls en manifestation mot rättegången mot Wang Quanzhang, den sista av de gripna sommaren 2015 som ställdes inför rätta.

FOTO: S.C. LEUNG/ZUMA PRESS/TT

Amnesty Press nr 3 2018.

KINAS NYA SIDENVÄGAR

ONE BELT, ONE ROAD (ETT BÄLTE, EN VÄG) eller som det numera officiellt heter; Belt and Road Initiative, är världshistoriens största infrastrukturprojekt som ska kulminera år 2049 vid 100-årsfirandet av den kinesiska folkrepubliken. Handelsvägar till land och till sjöss ska stimulera utveck-

ling och Kina kommer att genomföra stora investeringar, också i industri. Över 60 länder har anslutit sig eller anmält intresse, nu senast Italien. Kritikerna menar att projektet också syftar till att öka Kinas politiska inflytande och kommer göra länder beroende av den nya globala stormakten.

➤ Jinping och hans regim. Därför har kommunistpartiet utformat två instrument för att hålla läget stabilt: inom landet byggs den perfekta övervakningsstaten. Och utomlands konsolideras Kinas makt genom Sidenvägsprojektet.

Bägge delarna kan iakttas på Pekinguniversitetet. Studenternas förehavanden och framgångar strömmar in i ett system i vilket varje medborgare bedöms. Dessa "sociala poänger" är tänkta att göra människor till modeller i skapandet av en ny sorts socialism. Att kritisera Xi Jinping drar ner betyget. Den som har för få poäng kan få avslag på att resa. Den som sjunkit riktigt djupt kan förbjudas att gifta sig. Det här systemet anses vara den hittills lömskaste användningen av artificiell intelligens. Samtidigt är den det perfekta svaret på de missnöjdas utvandring till nätet.

Fotnot: Artikeln publiceras också i tyska Amnesty Journal. Felix Lee är korrespondent i Peking för tyska tidningen taz.

Sidenvägen är å andra sidan ett extrovert företag. Xi Jinping knyter ihop det ena landet efter det andra – i slutändan till och med Italien, ett av EU:s kärnländer. Vägen, vilken saluförs som ett handelsprojekt, liknar mer och mer en strategi för global makt.

Pekinguniversitetet spelar med. Där organiseras det ena symposiet efter det andra om Sidenvägen. I ideologikurserna lärs Xi Jinpings tänkande ut, närvaron är obligatorisk. Denna värdeordningsinstitution, tidigare ett säte för kritiskt tänkande, blir så alltmer en hjälpreda åt makten.

Xi Jinping uppfyller sålunda de kinesiska härskarnas gamla dröm om att bringa ungdomen under kontroll. Där kejsarna, republiken och 1980-talskommunismen gick i stöpet lyckas han. På bekostnad av de mänskliga rättigheterna. ■■■

“VI VAR TVUNGNA ATT GÖRA UPPOFFRINGAR”

För de som var aktiva i demokratiörelsen i Kina våren 1989 kom tillslaget på Himmelska fridens torg den 4 juni som en chock. *Här berättar två av ledarna om vad som hände då och sina tankar idag.*

SVT MINNS

I samband med 30-årsminnet har SVT visat flera filmer om Himmelska fridens torg. I Dokument utifrån visades en fransk dokumentär i två delar *“Dagarna som skakade Kina”*. Och K Special visade *“Mitt 1980-tal”* där filmaren *Ronja Yu* återvänder till Kina och berättar om den kreativa kampen för konstnärlig frihet i kinesiskt 1980-tal.

➤ Filmerna finns på SVT Play.

Natten mellan 3 och 4 juni 1989 rullade stridsvagnar in på Himmelska Fridens torg i Peking för att brutalt krossa den aldrig tidigare skådade demokratiörelsen. Hundratals, kanske tusentals, människor dödades när soldater öppnade eld mot studenter och arbetare som i veckor fredligt hade protesterat för politiska reformer.

Att ingen vet det exakta dödstalet beror på att myndigheterna i Kina fortfarande efter tre decennier fortsätter att göra allt de kan för att hindra människor från att ställa frågor om 4 juni 1989 eller ens prata om det.

Under dagarna som följde efter det blodiga tillslaget i Peking utfärdade de kinesiska myndigheterna en lista på 21 personer som efterlystes för sin roll i organiseringen av protesterna.

Överst på listan stod *Wang Dan* som fick tillbringa sex år i fängelse. Våren 1989 var han en 20-årig student på universitetet i Peking där han organiserade diskussioner om demokrati.

– Jag var bara en av många ledare under rörelsen. Jag vet inte varför jag var Nummer Ett på listan, säger han. Vi var en genera-

tion som var engagerade i den politiska situationen. Vi brydde oss om den politiska framtiden. Vi kunde aldrig föreställa oss att regeringen skulle skicka in soldater mot sitt eget folk. Vi trodde att de bara ville skrämma oss.

När militären öppnade eld den 4 juni befann sig Wang Dan i en sovsal på universitetet.

– En klasskamrat ringde från en plats nära Himmelska fridens torg, minns Wang Dan. Han sade till mig: ”Tillslaget har börjat. Människor har dött.” Jag försökte ta mig till Himmelska fridens torg men polisen hade blockerat vägen dit. Jag var i chock. I tre eller fyra dagar kunde jag inte prata.

Under de kommande veckorna fick Wang Dan hjälp av vänner att hålla sig undan men myndigheterna spårade upp honom den 2 juli. Han satt i fängelse i nästan fyra år innan han frigavs 1993. Wang Dan hade kunnat lämna Kina men valde att stanna kvar.

– Jag ville fortsätta kampen, förklarar han. Jag kände att det var min plikt att fortsätta för de människor som hade dött. Jag trodde fortfarande att det fanns en möjlig-

FOTO: PRIVAT

NU. Wang Dan lever i USA och är akademiker. Han har fortsatt engagera sig för demokrati i Kina.

FOTO: GETTY IMAGES/AMNESTY

”Jag kände att det var min plikt att fortsätta kampen för de människor som hade dött.”

DÅ. Wang Dan var representant för Pekings universitet i demokrati-rörelsen.

FOTO: PRIVAT

FOTO: PRIVAT

NU. I exil i USA arbetade hon med facklig organisering och stöd för arbetares rättigheter i Kina. Senare blev hon fastighetsmäklare.

”Vi gjorde det rätta. Jag var ung och gjorde någonting.”

DÅ. Lü Jinghua gick med i protesterna på torget och anslöt sig till BWF, Pekings oberoende arbetarorganisation.

het till förändring. Det var skälet till att jag stannade kvar.
Efter knappt två år var Wang Dan tillbaka i fängelse men denna gång var straffet elva år. Efter två år fick han villkorlig frigivning av hälsoskäl men villkoret var att han gick i exil.
– Det var ett svårt beslut att lämna landet. Det var mycket hårt att veta att jag inte skulle kunna träffa min familj. Men om jag vägrade gå i exil skulle jag sitta kvar i fängelse. Och där hade jag ändå inte kunnat göra någonting.
Wang Dan fortsatte att studera i Harvard och Oxford och lever nu i USA efter att ha undervisat i statsvetenskap i Taiwan under många år.
– Om jag hade varit kvar i Kina hade jag inte kunnat göra någonting. Jag hade varit övervakad av polis och hade inte kunnat kontakta folk. Utanför Kina kan jag åtmins-

tone tala fritt, säger Wang Dan. Jag kommer aldrig ångra det som hände. För vår framtid var vi tvungna att göra uppoffringar. Jag känner aldrig ångra. Det var som en upplysningstid; demokrati berörde det kinesiska folkets själ.
En av dessa personer var Lü Jinghua. Hennes liv förändrades också för alltid våren 1989. Hon var då 28 år gammal och förtjänade sitt levebröd genom att sälja kläder i ett litet stånd i Peking. Efter att i åtskilliga dagar sett studenternas protester på Himmelska fridens torg så bestämde hon sig för att kontakta dem för att få reda på mera om deras kampanj. Några dagar senare började hon ta med sig vatten till studenterna och till slut anslöt hon sig.
– Jag erbjöd mig att bli en nyhetsuppläsare på grund av min röst, förklarar Lü Jinghua. Jag stod på Himmelska fridens torg

och läste de senaste nyheterna i högtalarna. På natten sov jag i ett tält på torget. Jag njöt av dessa dagar. Jag var lycklig. Rörelsen förändrade mitt liv.
Lü Jinghua var på torget när stridsvagnarna rullade in:
– Jag hörde kulorna vissla förbi och människor blev skjutna. En kropp föll bredvid mig, så en till. Jag sprang och sprang för att komma undan. Människor skrek för att få hjälp, ropade på ambulanser. Och så dog ytterligare en person.
Det var bara starten på hennes mardröm. Efter tillslaget sattes Lü Jinghua på listan över mest efterspanade personer. Hennes familj utsattes för våldsamma trakasserier från myndigheterna. Hon hade inget annat val än att fly från Peking och fick lämna sitt lilla barn bakom sig.
– Det var ett omöjligt val, förklarar hon. Men jag var tvungen att rädda mitt liv och

det var därför jag accepterade att jag var tvungen att fly.
Efter en farlig resa nådde hon Hongkong och flög sedan till New York. År 1993 försökte hon återvända till Kina för att träffa sin familj:
– När jag klev av planet blev jag stoppad av myndigheterna. Jag kunde se min mamma som höll min dotter på andra sidan gatan men polisen lät mig inte prata med dem.
Dottern fick till sist återförenas med sin mor i USA i december 1994 men Lü Jinghua har aldrig tillåtits besöka Kina, inte ens för att delta i sina föräldrars begravning. Ändå ångrar Lü Jinghua ingenting:
– Vi kommer aldrig glömma vad som hände. Vi gjorde det rätta. Jag var ung och gjorde någonting. Jag tror fortfarande på detta. Jag kämpar fortfarande för mänskliga rättigheter i Kina. ■■■

Fotnot: Intervjuerna är gjorda av Amnesty Internationals kontor i Hongkong. Översättning: Ulf B Andersson

Fortsatt tyst kring Gui Minhai

4

Den svensk-kinesiske förläggaren **Gui Minhai** fördes i oktober 2015 bort och är ännu inte fri.

TEXT: JOJJE OLSSON

Genmäktighet i förhandling med främmande makt. Det är brottet som Sveriges tidigare Kinaambassadör **Anna Lindstedt** nu är delgiven misstanke för. Detta efter att i januari ha lurat **Angela Gui** till ett hemligt möte på Sheraton i Stockholm, där två affärsmän på uppdrag av kinesiska myndigheter försökte skrämma henne till tystnad.

”Du måste lita på mig om du någonsin vill se din far igen”, sade en av männen till Angela. Han ville tvinga henne att sluta tala med medier om hennes far, den kidnappade förläggaren **Gui Minhai**. Bredvid satt en nickande ambassadör **Lindstedt** och uppmanade Angela att gå med på de båda männens krav.

Efter att Angela gjorde det enda rätta och avslöjade mötet, har inget nytt framkommit om **Gui Minhais** status. Kinas ambassad har ilsket avfärdat att man hade något alls med mötet att göra. Detta trots att de båda männen sade sig handla på uppdrag av **Gui Congyou**, Kinas ambassadör, och visade bilder på sig själva tillsammans med honom tagna just innan mötet.

Trots civilsamhällets påtryckningar så stämmer Sveriges regering in i Kinas tystnad.

Den 21 februari skrev Utgivarna ett öppet brev till utrikesminister **Margot Wallström** med fyra frågor, bland annat huruvida Utrikesdepartementet tycker det är acceptabelt att köpslå med pressfriheten i förhandlingar med Kina.

Det tog tre månader innan UD svarade den 6 maj i form av en debattartikel i Expressen. Där upprepades tidigare uttalanden som att Sverige i alla sammanhang kommer driva frågan om vikten av fria medier och aldrig titta bort när journalister tystas. Återigen sades att UD:s arbete för **Guis** frigivning ”pågår med full kraft”.

Svaret innehöll dock ingen ny information. Istället avslutades det med en förklaring: UD kan inte kommentera fallet **Gui Minhai** ytterligare då Säpo:s förundersökning mot **Anna Lindstedt** pågår. Säkert logiskt, men samtidigt ingen större skillnad från tiden innan förundersökningen.

Rapporten ”Dygnnet runt årets alla dagar - **Gui Minhai i det ofria Kina**”, kritiserade svenska PEN den 8 maj regeringens tysta diplomati kring **Guis** fall. Den framhölls som tecken på att Sverige prioriterar ekonomi framför mänskliga rättigheter.

Likaledes ifrågasatte **Ulrika Hyllert**, ordförande för svenska Journalistförbundet, användningen av tyst diplomati under

en manifestation för **Gui Minhai** som hölls utanför Kinas ambassad 3 maj. Hon frågade retoriskt vad det innebär för vår syn på pressfriheten i världen, om vi inte klarar av att markera mot Kina.

Bristen på markeringar gör Kinas ambassad allt modigare. Efter manifestationen den 3 maj, attackerade ambassaden arrangören **Kurdo Baksi** på sin hemsida. Även jag fick mig en släng av slev, trots att jag inte ens befann mig i Sverige. Vi kallades för ljugande ”anti-Kinaexperter” som mentalt befinner oss i kalla krigets era.

Mitten av maj hängdes även journalisten **Lars Ströman** och forskaren **Magnus Fiskesjö** ut av Kinas ambassad, svartmålad och uppmanades ändra texter som de skrivit i Nerikes Allehanda respektive Expressen.

”Kinas Sverigekampanj är unik i Europa”, sade **Björn Jerdén**, chef för Utrikespolitiska institutets Asienenhet till SVT den 23 maj. Han tillade att den offensiva kinesiska propagandan i Sverige sannolikt har att göra med **Gui Minhai**.

Kritiken mot Kina fortsätter internationellt. Den 10 maj fördömde Europeiska journalistfederationen vid sitt årsmöte Kinas agerande, och antog en motion om att såväl Sveriges regering som EU bör göra ”sitt yttersta” för att **Gui Minhai** ska bli frisläppt.

Frågan varför Kina trots all kritik fortsätter hålla **Gui Minhai** inlåst kvarstår. Sannolikt har hans arbete förargat någon högt upp i den

ÅTSKILDA. **Gui Minhai** tillsammans med sin dotter **Angela Gui** år 2015. FOTO: PRIVAT/AMNESTY

kinesiska byråkratin som av princip inte vill släppa **Gui**. Ju längre tid han är fånge, desto fler obekväma detaljer kan han dessutom berätta om den dagen han går fri.

Samtidigt stärker Kina greppet om Hongkong. **Gui Minhais** tidigare kollega **Lam Wing-kee** flydde i april till Taiwan, då det stod klart att ett utlämningsavtal mellan Kina och Hongkong snart kommer ingås. ”Det är inte längre säkert för mig att stanna i Hongkong”, sade **Lam Wing-kee**.

Av samma anledning beviljade Tyskland nyligen asyl till två aktivister från Hongkong. Det går nu fort utför. Drygt tre år efter att **Gui Minhai** blev kidnappad, så har Hongkong alltså fått sina första politiska flyktingar. IIII

Fotnot: **Jojje Olsson** är författare och journalist bosatt i Taiwan. Han driver bloggen <http://inbeijing.se>

DETTA HAR HÄNT

17 OKTOBER 2015

Gui Minhai rapporteras saknad sedan han lämnat sin semesterlägenhet i Pattaya i Thailand. Ungefär samtidigt bortförs fyra andra bokförläggare i Hongkong, däribland **Lam Wing-kee**.

17 JANUARI 2016

Gui Minhai framträder i kinesiska statstelevisionen CCTV och säger att han frivilligt åkt till Kina på grund av ett trafikbrott.

OKTOBER 2017

Kinesiska myndigheter förklarar för svenska UD att **Gui Minhai** har släppts.

20 JANUARI 2018

Gui Minhai åker tåg med två svenska diplomater från staden Ningbo till Peking för en läkarundersökning. Under tågresan förs han bort av tio civilklädda poliser.

9 FEBRUARI 2018

Gui Minhai framträder åter i CCTV. Han avsäger sig Internationella förläggarföreningens Prix Voltaire och klandrar Sveriges regering för sin nuvarande situation.

24 JANUARI 2019

Angela Gui kommer till ett möte i Stockholm, inbjuden av Sveriges Kinaambassadör **Anna Lindstedt**.

FOTO: REGERINGEN

Amnestys rapport om våldtäkter i Norden:

Nästan riskfritt att våldta

Risken att straffas är liten för den som begår en våldtäkt i Norden. Det menar Amnesty som granskat hur fyra länder hanterar våldtäkter.

TEXT: JENNIE AQUILONIUS

Det har hänt lite när det gäller våldtäkt under det senaste decenniet. Det konstaterar Amnesty som i rapporten "Time for change" granskat hur våldtäkter mot personer över sexuell myndighetsålder hanteras i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Mörkertalen beräknas vara stora, få anmäler brott till polisen, få anmälningar leder till åtal och få åtal leder till fällande domar. Granskningen publicerades 3 april i år och är en uppföljning av rapporten "Fallet nedlagt" från 2008.

De fyra länderna för brottsstatistik på olika sätt, vilket gör det svårt att jämföra

dem. Norge och Danmark för statistik över varje individ som anmäler ett eller flera brott, medan Sverige och Finland för statistik över varje enskilt brott. Finland har också en snävare definition av våldtäkt, jämfört med Sverige.

Katarina Bergehed

– Ofta framhålls Sverige som våldtäkternas huvudstad i Europa, men då ska man veta att statistiken påverkas dels av hur våldtäkt definieras i lagen och dels vad det är som registreras. På ett sätt syns utsattheten bättre i svensk statistik. Om en kvinna blir utsatt för våldtäkt av sin man

fyra gånger under en månad så är ju detta utsatthet för våldtäkt, säger Katarina Bergehed, sakkunnig om kvinnors rättigheter på Amnesty Sverige och författare till den svenska delen i rapporten.

alla fyra länderna efterlyser Amnesty adekvat utbildning för polis, åklagare och andra professionella som möter både utsatta och förövare. I Danmark, Finland och Norge utgör själva lagen ett hinder för rättvisa, enligt rapporten.

OM RAPPORTEN

I RAPPORTEN "Time for Change – Justice for rape survivors in the Nordic countries" undersöker Amnesty i Danmark, Finland, Norge och Sverige hur våldtäktsfall hanteras. Det är en uppföljning av rapporten "Case Closed: Rape and human rights in the Nordic Countries", från 2008.

Förutom att gå igenom bland annat material från rättsväsendet, rapporter och studier har organisationen även intervjuat 45 kvinnor och flickor med erfarenhet av våldtäkt. Intervjuer har också gjorts med representanter för bland annat civilsamhällesorganisationer, polisen, åklagarmyndigheter, domstolar och målsägarbiträden.

Rapporten i siffror

DANMARK

Enligt danska justitiedepartementet utsätts omkring 5 100 kvinnor för våldtäkt eller våldtäktsförsök varje år. Men Syddansk universitet uppskattar att det 2017 snarare handlade om uppemot 24 000.

Antal polisanmälda våldtäkter:

890

Antal utredningar:

535

Antal fällande domar:

94

NORGE

Enligt en nationell prevalensstudie har nästan var tionde kvinna i Norge utsatts för våldtäkt, nästan hälften utsattes innan de fyllt 18 år. Norges statistiska centralbyrå uppger att bara en av tio gör polisanmälan samt att mellan 75–80 procent av polisutredningarna läggs ner.

Antal polisanmälda våldtäkter:

1 467

Antal utredningar:

1 146

Antal åtal:

170

Antal personer fällda för våldtäkt 2016 (siffror för 2017 saknas):

78

FINLAND

I Finland uppskattar The Institute of Criminology and Legal Policy och EU Fundamental Rights Agency att cirka 50 000 kvinnor utsätts för sexuellt våld, inklusive våldtäkt, varje år.

Antal polisanmälda våldtäkter:

1 245

Antal utredningar:

888

Prövades i rätten:

358

Antal fällande domar:

209

SVERIGE

Brottsförebyggande rådet uppskattar att cirka 112 000 personer utsattes för allvarliga sexualbrott, inklusive våldtäkt. 10,7 procent av kvinnorna och 1,6 procent av männen uppgav att de hade utsatts för sexualbrott.

Antal polisanmälda våldtäkter:

5 236

Antal utredningar:

4 881

Antal åtal:

346

Antal fällande domar:

236

”Ofta framhålls Sverige som våldtäkternas huvudstad i Europa.”

Katarina Bergehed

➤ För att något ska ses som våldtäkt i dessa tre länder krävs att gärningspersonen använt våld, hot om våld eller att personen befunnit sig i ett hjälplöst tillstånd. Det här gör att länderna inte lever upp till Europarådets Istanbulkonvention, det första juridiskt bindande regionala instrumentet om våld mot kvinnor i Europa, som de alla har skrivit under. Enligt konventionen ska lagar om sexuellt våld utgå från brist på samtycke.

Sverige lyfts fram som ett gott exempel med samtyckeslagen som trädde i kraft den 1 juli 2018. Det är dock, enligt rapporten, för tidigt att säga vad den har haft för effekter.

Lagen är bara ett första, om än betydelsefullt, steg, menar Katarina Bergehed:

– Det som är viktigt nu är att den positiva möjlighet som samtyckeslagen medför inte går förlorad på grund av att Sverige inte prioriterar, avsätter resurser och bedriver det förändringsarbete som krävs.

Sverige ökade antalet anmälda våldtäkter från drygt 3 500 år 2007 till över 5 200 under 2017. Brottsförebyggande rådet, Brå, pekar i sin rapport om kriminalstatistiken för anmälda brott 2017 på att lagändringar

och en förändrad anmälningsbenägenhet kan påverka siffrorna. Katarina Bergehed pekar dock på att den självrapporterade utsattheten i den nationella trygghetsundersökningen, NTU, har ökat markant. Brå uppskattar att cirka 112 000 personer utsattes för allvarliga sexualbrott under 2017.

– Den stora utmaningen för myndigheterna är snarare alla de här tusentals, kanske tiotusentals, som inte anmäler, säger Katarina Bergehed.

I Sverige har antalet våldtäktsanmälningar som leder till åtal sjunkit, från 12 procent 2007 till 7 procent 2017. Amnesty menar att det till stor del beror på brister i polisens arbete. Enligt rapporten får våldtäktsutredningar stå tillbaka för andra brott som skjutningar och gängkriminalitet.

– Vi ser att våldtäktsärenden inte prioriteras, å ena sidan säger polisen att våldtäkt är ett grovt brott som ska tas omhand, å andra sidan blir många fall liggande, vilket försämrar kvaliteten på utredningarna, säger Katarina Bergehed.

Rapporten Time for Change lyfter också myter om våldtäkter i samhället som ett problem i de fyra länderna. Det kan handla om föreställningar att gärningspersonen vanligtvis är en främling, att det är en viss typ av män som våldtar och att män inte kan våldtas.

Amnestys rapport handlar om cis-kvinnor, alltså kvinnor som identifierar sig med det kön som de har tilldelats vid födseln. Män och transpersoner ingår inte och bara ett fall av våldtäkt i en samkönad relation tas upp. Katarina Bergehed tror inte att organisationen riskerar att på det här sättet själv bidra till myter om våldtäkt:

– En gemensam nämnare i kriminalstatistiken är att det i stora delar är ett könat

brott, eftersom nästan alla misstänkta förövare är män. Utsattheten bland kvinnor är också så otroligt mycket större, men det betyder inte att det inte förekommer våldtäkt mot män och transpersoner eller att det inte är en viktig människorättsfråga.

Samhällsdebatten har gärningspersonernas etnicitet diskuterats de senaste åren. I augusti 2018 kartlade SVT-programmet Uppdrag granskning alla som har dömts för våldtäkt och försök till våldtäkt under de senaste fem åren. Av 843 gärningspersoner var 58 procent födda utomlands.

Brottsförebyggande rådet undersökte frågan år 2005 och ska nu göra det igen.

Amnesty tar inte upp etnicitet i sin rapport. Katarina Bergehed förklarar att det inte är gärningspersonerna som står i fokus:

– Vår rapport handlar om mänskliga rättigheter för dem som utsätts. Frågan vi vill lyfta är att brottsoffer har otroligt svårt att få rättvisa och upprättelse.

Ulf Johansson är regionchef för Stockholmspolisen, sitter i den nationella ledningsgruppen och har läst Amnestys rapport. Han känner igen resultatet från en intern tillsynsrapport.

– Det är väldigt allvarligt eftersom det är ett allvarligt brott. Vår personal jobbar så hårt de någonsin kan. Men som organisation måste vi bli bättre. Vi har en chans nu, eftersom vi har bra rapporter och vet precis vad vi ska göra, som att höra den misstänkte i större utsträckning och informera tidigt om målsägandebitråde, säger Ulf Johansson.

Att färre fall leder till åtal beror enligt

FOTO: POLISEN

Ulf Johansson

honom dels på att våldtäkter är svåra att bevisa och dels på att polisen saknar resurser. Regeringens mål är att polisen ska ha 10 000 nya anställda till år 2024. Av dem får Stockholm påfyllning med 1 500 poliser. Men i dag har regionen 300 poliser färre jämfört med 2015, samtidigt som trycket på organisationen är högre än någonsin.

– Våldtäktsutredningar läggs inte på hyllan men det kan ta längre tid eftersom vi störs av saker som kommer in under tiden, till exempel när vi får frihetsberövade i andra grova brott då lagstiftningen kräver att vi håller oss till vissa angivna tidsfrister. Ibland kan det vara utredningens beskaffenhet som gör att det tar längre tid, till exempel att det är svårt att hitta den misstänkte, förklarar Ulf Johansson.

– Vi kommer att stärka utbildningen på våldtäktsområdet. Generellt måste vi öka kunskapen för att bli snabbare och få högre kvalitet.

I maj lanserade Stockholmspolisen en satsning på särskilt utsatta brottsoffer, där våldtäkt ingår. Steg ett är att skaffa en helhetsbild över problematiken; vem som drabbas och hur många anmälningar som finns. Nästa steg är att sätta gemensamma mål i regionen. Tanken är också att koppla forskare till projektet och leta efter goda exempel i andra europeiska länder.

Nästa steg för svenska Amnesty är ett möte om rapporten och möjliga vägar framåt tillsammans med rikspolischefen och riksåklagaren den 17 juni. Efter att rapporten Time for Change publicerats kom brottsstatistiken för 2018. I gruppen unga 15–17 år hade antalet fall där åtal väckts ökat markant, från 11 till 25 procent.

– Det är en dramatisk ökning, vi vill höra vad det beror på, säger Katarina Bergehed. ■■■

KRITIK MOT NTU

BOENDE I HELA SVERIGE mellan 16 och 84 år får sedan 2006 årligen delta i NTU, Nationella Trygghetsundersökningen. Syftet är att få fram självupplevd utsatthet för brott och resultatet brukar få stort genomslag i debatten. På Svenska Dagbladets debattsida riktade ett antal debattörer den 17 maj hård kritik mot NTU då bortfallet har ökat från 40 procent till 63,5 procent. ”I gruppen 16–29-åringar var andelen som inte svarade extrema 77,5 procent”, skriver debattörerna.

Debattörerna sågar också Brås metod för att justera tidigare NTU 2007–2016 så att de resultaten blir jämförbara med den nya modellen, där data samlas in via post och webbenkäter. Tidigare skedde det i huvudsak genom telefonintervjuer.

Cúcuta – staden där allt är till salu

I den colombianska gränstaden Cúcuta råder det rena Vilda västern. De många venezuelanska migranterna saknar pengar och har inga arbeten. Allt är till salu men är inget värt. Hungern driver många att sälja sex.

TEXT: LISE JOSEFSEN HERMANN FOTO: ANDRÉS CARDONA

VENEZUELA

HUVUDSTAD:
Caracas

POLITIK: År 2015 vann oppositionen valet till nationalförsamlingen. Dess ordförande Juan Guaidó utropade sig 23 januari till interimspresident. President Nicolás Maduro, som vann ett hårt kritiserat presidentval 2018, har dock inte avgått. Stora demonstrationer för och mot Maduro har fortsatt medan den ekonomiska krisen har fördjupats.

YTA: 912 050 km²
(Sverige: 449 964 km²)

BEFOLKNING:
Cirka 31,5 miljoner.

Vid första ögonkastet liknar Mercedes-parken vilken park som helst i Latinamerika. Här säljs kaffe, tuggummi, folk hänger på bänkarna, barn leker på en gungställning. Det är ett folkligt gatuliv. Men förstahandsintrycket bedrar. Här är allt till salu och priset kan alltid förhandlas. Här finns flickor, pojkar, kvinnor, män, transvestiter, gravida – alla ställer ut sina kroppar så gott de kan. De som har blivit gravida genom att prostituera sig behöver ju pengarna ännu mera när en baby är på väg. Så de står här sida vid sida med de andra venezuelanerna.

På den lilla lekplatsen är det många barn som leker ensamma. Det är vanligt att mödrar lämnar sina barn här medan de beger sig till en närbelägen residencia, ett slags motell. Där säljer de sex i 20 minuter, oftast till en äldre man. Un rato, som det kallas. Ett kort ögonblick. Ett kort ögonblick med deras kropp. Priset är normalt omkring 20 000 colombianska pesos, motsvarande cirka 60 svenska kronor. Ibland gör desperationen att priset sjunker. Till hälften. Eller till en fjärdedel. Eller i utbyte mot en lunch, ett stycke bröd eller choklad.

– I Cúcuta är kvinnokroppen lika mycket värd som venezuelanska bolivares. Ingenting, säger *Alejandra Vera Laguado*.

Tillsammans med en kollega är hon igång med att dela ut kondomer och andra skyddsmedel. För den unga Cúcutabon är jämställdhet mellan könen en hjärtefråga. Då hon som 22-åring blev våldtagen för tredje gången i den brutala väpnade konflikten i Colombia bestämde hon sig för att

göra något för de många flickor och kvinnor som hade råkat ut för detsamma. Alejandra Vera Laguado grundade organisationen *La Corporación Mujer, Denuncia y Muévete*, en organisation som arbetar för kvinnors rättigheter och hur de kan försvara sig.

De senaste åren har den extremt sårbara situationen för venezuelanska flickor och kvinnor bekymrat henne mycket.

”I Cúcuta är kvinnokroppen lika mycket värd som venezuelanska bolivares. Ingenting.”

Alejandra Vera Laguado

– De är de allra mest utsatta. Det är de som behöver vår hjälp. Vi är tvingade att göra något för denna befolkning, säger Alejandra Vera Laguado.

Då det går upp för kvinnorna i Mercedes-parken att Alejandra Vera Laguado har kondomer bildas det snart en stor cirkel runt henne. Kondomer är efterfrågade. Om man inte har råd med mat, hur ska man då kunna betala för en kondom? Enligt undersökningar från internationella enskilda organisationer lever fler än var femte venezuelan i Cúcuta på gatan.

Cúcuta har en befolkning på omkring 850 000 colombianer och 100 000 venezuelaner. Staden har den näst högsta arbetslösheten i Colombia. Gränstygarna vid Cúcuta, som delar Colombia och Venezuela, kon-

SAMLING. Alejandra Vera Laguado delar ut kondomer i Mercedes-parken.

trolleras av väpnade gäng och priset för att korsa gränsen är 20 000 colombianska pesos. Annars kan flickor ha på sig en kort kjol. En våldtäkt för en gränspassage. Saknar du pengar så är din kropp ditt enda värde.

På en bar med rum för ratitos (en liten stund) finns en hemgjord skylt vid ingången: ”Lördagslotteri, få en kvinna gratis”. Det våldsamma beskedet skapar inga höjda ögonbryn i Cúcuta. Inte längre.

Nära gränsen ropas det om fynd. Män och kvinnor säljer kaffe, varmkorv och snabbmaten arepas. Det är ett förvirrande virrvarr på gränbron mellan Colombia och

Venezuela. ”Jag köper hår, köper hår. Säljer du?”. Allt är till salu i Cúcuta. Och priserna bara sjunker och sjunker.

Den lokala organisationen *Progresar*, som arbetar med försvar för mänskliga rättigheter bland annat för offren för den väpnade konflikten i Colombia, har nyligen publicerat en undersökning som slår fast att de venezuelanska flyktingarna i delstaten och hela Colombia löper stor risk att utsättas för människohandel, smuggling och försvinnanden. Och andelen mord på venezuela-

TVÅ ÅR I CÚCUTA. **Katheryn** gick i kyrkan varje dag för att be om förlåtelse.

ner är hög i delstaten. År 2018 registrerades 60 mord på venezuelaner i delstaten Norte de Santander och 222 i hela Colombia. Det är en kraftig ökning jämfört med år 2017 då det var 27 mord i delstaten och 80 i hela landet. I Norte de Santander registrerades 25 femicidios förra året. Det är mord på kvinnor eftersom offren är kvinnor.

– Det är extremt riskabelt här för venezuelaner, säger *Wilfredo Cañizares*, chef för Progresar. Det här är människor som är extremt sårbara, de har ingenting. Slavarbete, sexuellt utnyttjande, trafficking, allt vad du kan tänka dig, drabbar venezuelanerna här.

Bland de unga i Cúcuta har situationen

blivit normaliserad. ”Ska vi gå ned till venezuelanerna?”. Det har blivit en ganska vanlig helg- eller kvällsplan, berättar unga från Cúcuta som jag pratar med. Det har blivit så billigt att alla, även studerande, har råd att hela tiden gå till prostituerade.

ett kvarter bort från Mercedes-parken går vi in i en av många residencias. Här kommer hela tiden par in och ut. Unga, några mycket unga, kvinnor och flickor. Män i alla åldrar, de flesta av dem äldre. Vid ingången betalar paren 5 000 colombianska pesos (cirka 15 svenska kronor) för användande av rummet och så får de en liten bit toalettpapper, en kondom och en liten bit tvål över disken. 25-åriga *Katheryn* från Venezuela har prövat alla funktioner på bordellen. Hon började som sexarbetare när hon kom till Cúcuta för två år sedan.

– Det finns inte arbete för oss venezuelaner här. Det enda vi har kvar är att sälja vår kropp, förklarar hon.

Katheryn arbetade som prostituerad på gatan de första sex veckorna. Då hade hon först sålt 24 hårslingor av sitt vackra hår.

– Jag fick hela tiden höra ”Ditt hår är så vackert, säljer du?”, berättar hon. Jag behövde pengar och en dag sade jag ja. Det var förfärligt. Nedvärderande. Jag var så generad över det.

Hon tar i sitt hår, som för henne är essensen av en kvinna. *Katheryn* vande sig aldrig vid att sälja sin kropp:

– Varje dag gick jag i kyrkan för att be om förlåtelse för det förfärliga jag gjorde. Men det var enda sättet för mig att få pengar till mat och att kunna skicka pengar till medicin till min far i Venezuela.

Hon har styrt bordellen sedan hon gifte sig med ägaren, en 57-årig Cúcutabo, för ett och ett halvt år sedan. Medan vi samtalar kommer det hela tiden kvinnor med kunder. Jag ser flera kvinnor komma in på motellet med väldigt små barn på armen.

– Jag har svårt att stå ut med Cúcuta efter allt som jag har gått igenom här, säger *Katheryn*. Det är förfärligt smärtsamt och hårt att känna sig tvungen att göra något som man inte har lust att göra.

FÖR FAMILJEN. Tre unga kvinnor från delstaten Valencia i Venezuela. De har prostituerat sig för att kunna skicka hem pengar till sina familjer.

Under disken ligger ett baseballträ och en machete. De använder dem varje dag, säger *Katheryn*.

Hon har själv varit utsatt för våld när hon arbetade som sexarbetare.

Många organisationer hjälper till med att organisera aborter som ett sätt att hjälpa dessa kvinnor i deras desperata situation.

Mercedes-parken finns det gott om beväpnade grupper som kontrollerar kvinnorna och deras inkomster. Merparten av pengarna går till hallickarna som också bestämmer var kvinnorna bor. De prostituerade är uppenbart rädda. De minderåriga flickorna ljuger om sin ålder. De äldre kvinnorna vill inte säga sina namn och de flesta svarar bara kortfattat. Många får tårar i ögonen om de försöker att berätta något för mig.

Alla de venezuelanska kvinnor jag talar med säger att de inte hade prövat på att prostituera sig innan de kom till Colombia. De gör det för att de är i nöd och saknar mat.

Katheryn och de andra kvinnorna berättar att kvinnor ibland tar med sig sina barn in på rummet, och lägger dem i ett hörn, medan de har sex med kunden. När barnen blir större kan mammorna lämna dem på lekplatsen för att leka själva. I samma park där de beväpnade grupperna och gängen håller till. *Katheryn* berättar också om föräldrarna som tvingar sina barn att prostituera sig då priset är högre. Det kan vara familjens enda sätt att få pengar till mat.

Det är svårt att förstå hur *Alejandra Vera Laguado* kan behålla ett leende mitt i dessa människors elände.

– Rättigheter känner inga landsgränser. Dessa venezuelanska familjer har splittrats. Varje gång jag går på gatorna i Cúcuta ser jag nya kvinnor och flickor. Vi måste prioritera att hjälpa dessa människor här vid gränsen. De har användning för vår hjälp, säger denna starka colombianska kvinna när hon står i ett gatuhörn i Cúcuta. ■■■

Fotnot: Denna artikel publiceras också i danska Amnestys tidning. Översättning: Ulf B Andersson

SAMTAL I OSLO

DEN 30 APRIL uppmanade *Juan Guaidó* militären att ”försvara konstitutionen” och överge president *Nicolás Maduro*. En mindre del av säkerhetsstyrkorna följde uppmaningen och oppositionsledaren *Leopoldo López*, som Amnesty betraktar som samvetsfånge, befriades från sin husarrest. *Leopoldo López* flyttade 2 maj till den spanska ambassaden.

Den 11 maj meddelade *Juan Guaidó* att han instruerat sin representant i USA att kontakta USA:s militär för möjlig samordning.

För att minska spänningen och undvika ett upptrappat våld har Norge tagit initiativ till samtal i Oslo mellan regeringen och oppositionen.

DET FRIA ORDET HOTAT

*Hon stärkte skyddet för Mexikos journalister. Ändå mördas flera reportrar varje år i ett land som fortsätter härjas av drokarteller och korruption. Amnesty Press har träffat författaren och PEN Internationals första kvinnliga ordförande, **Jennifer Clement**.*

TEXT: ARVID JURJAKS FOTO: MARTIN BRUSEWITZ

MEXIKO

HUVUDSTAD:
Mexico City

YTA: **1 964 375 m²**
(Sverige:
449 964 km²).

BEFOLKNING:
122 miljoner (2016).

Den 3 maj högtidlighölls Världsdagen för pressfrihet världen över. Det var en dag som inleddes med dystra nyheter. Kvällen innan har radiojournalisten *Telésforo Santiago Enríquez* mördats i den mexikanska delstaten Oaxaca. Det är den sjätte journalisten hittills i år som har fallit offer för våldet i landet. Det är ett våld som har pågått i decennier och som länge gjort Mexiko till ett av de farligaste länderna i världen för dem som arbetar med journalistik.

– Det finns inget lagstyre i Mexiko, suckar författaren *Jennifer Clement* när vi ses i hennes mammas hus i Mexico City.

Från gatan utanför dånar mexikansk cumbia från några marknadsstånd. Försäljarna håller på att packa ihop och markiser-na fladdrar i vinden efter ett åskoväder.

– Även om lagen har skärpts är det fortfarande ingen som döms för mord på journa-

listeri i det här landet, fortsätter hon.

Sedan 2015 är Jennifer Clement den första kvinnliga ordföranden för PEN International. Därmed är hon en av världens viktigaste röster inom frågor om yttrandefrihet och hotet mot det fria ordet. Våld mot författare, journalister och intellektuella är ett ökande problem, menar hon. Inte bara i Mexiko, eller andra länder där pressfrihet och yttrandefriheten länge har varit begränsad.

– 2018 var ett av de värsta åren någonsin när det kommer till våld mot journalister, författare och intellektuella. Det är en utveckling som inte bara är koncentrerad till länder som Kina och Turkiet. Den sker även i liberala västeuropeiska länder, säger Jennifer Clement, och fortsätter:

– PEN behövs mer än någonsin. Vilket är väldigt sorgligt. Vi försöker hitta kapaciteten att kunna representera alla våra

JENNIFER CLEMENT

FÖDD: 1960

BOR: San Miguel,
Mexiko.

BAKGRUND: Föddes i Connecticut, USA. Familjen flyttade till Mexiko City 1961 på grund av pappans jobb som kemitekniker. Jennifer Clement studerade engelsk litteratur och antropologi i New York på 1980-talet.

KARRIÄR I KORTHET: Debuterade 1993 med diktsamlingen "The Next Stranger" och har sedan dess givit ut romanerna "A True Story Based on Lies", "The Poison That Fascinates", "En bön för de stulna" och "Gun love", samt New York-memoaren "Basquiats änka" och diktsamlingarna "Newton's Sailor", "Lady of the Broom" och "New and Selected Poems". "En bön för de stulna" ska filmatiseras av regissören Tatiana Huezo och producenterna bakom filmen "Roma". Tillsammans med sin syster, Barbara Sibley, arrangerar Jennifer Clement San Miguel Poetry Week.

”Här i Mexiko sitter journalisterna inte i fängelse, de ligger i graven.”

Jennifer Clement

FELIPE CALDERÓN

Politiker från högerpartiet PAN som vann en omdiskuterad valseger 2006 och var president till 2012. Han förklarade krig mot drogerna.

FOTO: WIKIPEDIA

medlemmar där det behövs. Men i och med att även områden som tidigare varit lugna har börjat få problem är vi just nu rätt hårt belastade.

Jennifer Clement föddes i Connecticut i USA 1960 och flyttade med sin familj redan som ettåring till Mexiko. Hennes mamma är konstnär och hennes pappa, som kom från en judisk familj i New York, arbetade som kemiingenjör för ett amerikanskt företag i Mexiko. Familjen umgicks i intellektuella och konstnärliga kretsar i stadsdelen San Ángel och blev vänner med flera av landets främsta författare.

Redan som ung började Jennifer Clement skriva poesi. Och när hon under 1980-talet studerade i New York blev hon en del av södra Manhattans bohemiska konstnärsliv. Men det är först de senaste tio åren som hennes författarskap har nått världsrhyth, framför allt med böckerna ”En bön för de stulna”, ”Basquiats änka” och nu senast romanen ”Gun love”, som Bonniers gav ut på svenska i maj.

Politik och mänskliga rättigheter har alltid varit en viktig del i de kretsar som Jennifer Clement har vistats i och år 2009 valdes hon till ordförande för Mexikos PEN-klubb.

Det var då hon bestämde sig för att viga hela sitt ordförandeskap åt att stärka skyddet för landets utsatta journalister.

Tre år tidigare hade den då nyvalde presidenten, Felipe Calderón, förklarat krig mot drogerna i landet. Det var en kampanj som istället för att punktera droggartellernas inflytande snarare rubbade den känsliga maktba-

lansen mellan de olika gängen. Efter det har våldet i landet eskalerat.

– Att förklara krig mot drogerna var ett misstag på många sätt. Först och främst borde det inte ha kallats ett krig. Bara i termer av semantik var det ett misstag. Och de åtgärder som vidtogs var inte gynnsamma. De bröt en form av fred. Det är så många människor som saknas sedan dess, så många som har dött. Det har varit en katastrof, säger Jennifer Clement.

Mexiko har länge präglats av hur droggartellerna delat upp landet mellan sig. Men i och med Calderóns kampanj kunde nya, mindre grupper växa sig starkare och skapa nya konflikter.

– Ledarskapet inom de större grupperna försvagades. Inom vissa samhällen uppstod ett fullkomligt maktvakuum. Det är viktigt att understryka att detta är en väldigt komplex form av maffia. De hanterar trafficking av migranter, trafficking av människor, av flickor, utpressning och pengatvätt. Det handlar inte bara om att smuggla heroin till USA, säger Jennifer Clement.

Att mörda en journalist betraktades tidigare som ett delstatligt brott i Mexiko. Något som gjorde att polis och åklagare ofta blev sittande med utredningar, som i ett land härjat av korruption, direkt eller indirekt kunde gälla dem själva. Detta ledde till att ytterst få journalistmord klarades upp.

Efter påtryckningar från bland annat PEN ändrades dock lagen och sedan år 2012 betraktas det som ett federalt brott att mörda en journalist.

– Det var en stor seger. Men hittills har förändringen bara varit symbolisk. Fort-

farande är det ingen som blir straffad. Jag brukar säga att här i Mexiko sitter journalisterna inte i fängelse, de ligger i graven, konstaterar Jennifer Clement.

Situationen har inte förändrats med Mexikos nye president, Andrés Manuel López Obrador, som tillträdde i december förra året. Under valrörelsen lovade han att respektera den fria pressen i landet, samt få ett slut på morderna. Men hans vallöften har kommit på skam och Jennifer Clement är besviken på hur presidenten bland annat har försökt tvinga tidningar att avslöja sina källor.

– Vi behöver en regering som bryr sig och som agerar med bestämdhet. Det har varit

nedslående att se hur Mexikos nye president har attackerat pressen – precis som vi har sett presidenter göra i andra länder. Det är ingen tvekan om att situationen är kritisk.

Telésforo Santiago Enríquez, som dödades i maj, var grundare och chef för El Cafetal, en communityradiostation i Oaxaca. Det är tydligt att ingen kommer att utredas och dömas för det brottet, säger Jennifer Clement.

Musiken från gatan har tystnat och ljuset i vardagsrummet blir allt dunklare. Jennifer Clement bor numera i staden San Miguel. Men under 20 år delade hon bostad med sin mor. Det är här Jennifer Clement har skrivit sina böcker. Sedan hon blivit vald till ordförande för PEN International blir det dock mindre tid över åt det egna författarskapet.

FOTO: WIKIPEDIA

Andrés Manuel López Obrador,

DET HÄR ÄR PEN

PEN BILDADES I LONDON år 1921 och förkortningen står för Poets, Essayists, Novelists (poeter, essäister, romanförfattare), men numera inkluderar alla typer av skribenter, även till exempel journalister. Svenska PEN bildades år 1922 och delar sedan 1985 ut Tucholskypriset till minne av den tyske författaren Kurt Tucholsky som dog i Sverige 1935. Organisationen finns nu i ett 100-tal länder.

Hittills har hon bland annat sett till att ändra organisationens stadga och införa en punkt som säger att våld mot kvinnor är ett hot mot yttrandefriheten.

– Våra stadgar säger att litteraturen inte känner några gränser, förklarar hon. Det här var en idé som formulerades av män. För dem handlade det om nationers gränser. Inte om gränserna kring ditt hus, något som annars har varit verkligheten för de flesta kvinnor.

Under våren har Jennifer Clement arbetat med att upprätta en lokal PEN-klubb för författare som skriver på mayaspråket. I maj hölls ett möte i Chiapas i södra Mexiko för att lyfta problematiken för de som skriver på urfolkens språk världen över.

– Författare som skriver på sina ursprungsspråk kom från hela världen för att delta på mötet, som också organiserades av UNESCO. 2019 är utnämnt till det internationella året för världens ursprungsspråk, tillägnat historiskt marginaliserade språk hos folk från polarcirkeln till Arabiska halvön, från Australien till Östasien och Centralamerika, säger Jennifer Clement. ■■■

OMFATTANDE SVÄLT I NORDKOREA

NORDKOREA. Enligt en rapport den 28 maj från FN:s kontor för mänskliga rättigheter, OHCHR, råder utbredd svält i Nordkorea. Nästan 11 miljoner av landets drygt 25 miljoner invånare är undernärda och 10 miljoner invånare har inte tillgång till rent vatten. I rapporten har över 200 människor som har flytt från Nordkorea intervjuats men det poängteras att det är svårt att veta de exakta förhållandena

i landet då tillförlitlig information saknas.

Mutur av statstjänstemän är ett sätt att överleva, konstateras i rapporten.

– Jag är orolig att det konstanta fokuset på kärnvapenfrågan fortsätter att avleda uppmärksamheten från det fruktansvärda läget för mänskliga rättigheter för miljoner nordkoreaner, konstaterar FN:s människorättschef **Michelle Bachelet**. IIII

FOTO: NYUNYUN WIN/EPA/TT

PROTEST. Omkring 3 000 personer demonstrerade den 19 maj i Sittwe i Rakhine för att militären ska utlysa en vapenvila i kampen mot Arakan Army.

Militären i Myanmar anklagas

Amnesty anklagar återigen militären för krigsförbrytelser i delstaten Rakhine. Denna gång drabbas civila i kampen mot Arakan Army.

MYANMAR. Sedan Burma (nuvarande Myanmar) blev självständigt från Storbritannien 1948 har en rad väpnade konflikter pågått. Olika etniska grupper har tagit till vapen för självstyrelse eller självständighet och försök till en samlad vapenvila och politisk överenskommelse har misslyckats.

Den 28 maj publicerade Amnesty rapporten "No one can protect us": War crimes and abuses in Myanmar's Rakhine State" där Tatmadaw, de väpnade styrkorna, anklagas för att ha dödat och skadat civila i urskillningslösa attacker i sin jakt på Arakan Army, AA. Militären har också genomfört utomrättsliga avrättningar och tortyr har använts vid godtyckliga gripanden. Även påtvingade försvinnanden och

tvångsarbete rapporteras. Över 30 000 personer beräknas ha tvångsflyttats och myndigheterna har förhindrat att katastrofhjälp når fram till drabbade områden. Även AA anklagas för övergrepp mot civila.

– Militärens insats i Rakhine visar på en oreformerad, ansvarslös militär som terroriserar civila och begår omfattande övergrepp som en del av en avsiktlig taktik, sade **Nicholas Bequelin**, chef för avdelningarna för Östasien och Sydostasien på Amnesty.

Amnesty har intervjuat 81 personer som är berörda av konflikten och har besökt Rakhine även om man inte har kunnat besöka de områden där oroligheter förekommer. Innan rapporten släpptes kontaktades regeringen i Myanmar, som inte har svarat. **Twan Mrat Naing**, befälhavare för AA, förnekar i rapporten att hans grupp fört bort civila mot deras vilja.

Arakan är det gamla namnet på Rakhine och Arakan Army

bildades 2009 för att främja Arakanfolkets intressen, där majoriteten är buddhister. AA har nära samarbete med KIA, självständighetsarmén i delstaten Kachin. Idag uppskattas AA ha cirka 7 000 soldater och har i januari och mars i år gjort storskaliga attacker mot polisstationer i Rakhine. Myanmars statskansler **Aung San Suu Kyi** har uppmanat militären att krossa rebellerna.

Militären har tidigare anklagats av FN:s utredare för etnisk rensning och folkmord mot muslimska rohingyer i Rakhine och omkring 900 000 rohingyer lever i flyktingläger i Bangladesh.

Marzuki Darusman, ordförande för FN-panels, uppmanade den 14 maj alla länder att avbryta allt stöd till de militärer som ligger bakom övergreppen. I september ska en oberoende undersökningsmekanism för Myanmar, tillsatt av FN:s råd för mänskliga rättigheter, inleda sitt arbete. **Ulrika Andersson**

"Homofobisk filmcensur"

Natalia Zviagina, chef på Amnestys representationskontor i Moskva, kallar den ryska filmcensuren fånig och en förolämpning mot hbtqi-personer. När filmen "Rocketman", som handlar om musikern **Elton John** förhandsvisades i Moskva visade det sig att allt som handlar om Elton Johns homosexualitet är bortklippt. I Ryssland är allt som främjar "icke-traditionella sexuella relationer" förbjudet sedan 2013 om det kan nå minderåriga. Eftersom filmen har 18 årsgräns så finns det ingen risk att minderåriga ska utsättas för "homopropaganda", påpekar Natalia Zviagina syrligt.

KURDER AVBRYTER HUNGERSTREJK

TURKIET. Den 7 november 2018 inledde **Leyla Güven**, fängslad parlamentsledamot för det prokurdiska partiet HDP, en hungerstrejk för att protestera mot att **Abdullah Öcalan**, livstidsdömd ledare för PKK, inte på åtta år har fått träffa sina advokater. Han greps i Kenya 1999 och sitter isolerad på ön Imrali i Marmarasjön.

Snart anslöt sig tusentals kurdiska fångar i Turkiet till hungerstrejken. Leyla Güven häktades 2018 efter att ha kritiserat Turkiets inmarsch i det kurdkontrollerade Afrin i norra Syrien. Hon frigavs 25

januari i väntan på rättegång men fortsatte hungerstrejken.

Den 2 maj fick Öcalan träffa en av sina advokater. Den 26 maj läste advokaten **Nevroz Uysal** upp ett uttalande från PKK-ledaren där han uppmanade till ett slut på hungerstrejken då målet hade uppnåtts. Samordnarna av strejken meddelade att den nu upphör.

Under hungerstrejken protesterade en grupp kurder vid Amnestys internationella sekretariat i London med krav på att Amnesty skulle uttala sig om hungerstrejken. Av säkerhetsskäl hölls Amnestys personal hemma den 25 april. På kvällen den 26 april trängde sig cirka 40 personer in i byggnaden och Amnesty tillkallade polis. IIII

FOTO: HALIL UYSAL/WIKIMEDIA

Abdullah Öcalan

TRANSPERSONER DISKRIMINERAS I KINA

KINA. Den 10 maj presenterade Amnesty International rapporten "I need my parents' consent to be myself - Barriers to gender-affirming treatments for transgender people in China" där diskrimineringen och stigmatiseringen av transpersoner i Kina granskas. 15 kinesiska transpersoner har berättat om sin situation för Amnestys utredare. Transpersoner pekades ut som psykiskt sjuka och om de vill ha könsbekräftande behandling krävs föräldrars samtycke.

– Diskriminerande lagar resulterar i att många personer känner att de inte har något annat val än att riskera sina liv genom livsfarlig självkirurgi och osäkra hormonpreparat från den svarta marknaden, sade **Doriane Lau**, Kinautredare på Amnesty International. IIII

KUMI NAIDOO STÖDJER KLIMATSTREJK

DEN 23 MAJ uppmanade **Greta Thunberg** och ett antal klimataktivister till en global klimatstrejk fredag den 20 september som inledning till en aktionsvecka som denna

gång inte bara handlar om skolungdomar. Vi unga behöver hjälp, skrev de i ett öppet brev i The Guardian.

Den 24 maj gav en rad internationella personligheter, däribland Amnesty Internationals generalsekretärer **Kumi Naidoo**, **Sharan Burrow**, generalsekretärer i världsfacket ITUC, författaren **Naomi Klein**, miljöaktivisten **Bill McKibben** och akademikern **Noam Chomsky**, sitt stöd.

– Vi hoppas att andra kommer följa oss, att folk lämnar sina kontor, sina jordbruk, sina fabriker, att kandidater gör paus i sin kampanj och fotbollsstjärnor lämnar planen, skådespelare sminkar av sig och lärare lägger ned sina kriter och att kockarna stänger restaurangerna och tar med sig måltider till protesterna, skrev de i The Guardian. IIII

FOTO: WIKIPEDIA/ANDERS HELMBERG

Greta Thunberg

AMNESTY ANKLAGAR

VENEZUELA. Den 14 maj publicerade Amnesty en rapport där **Nicolás Maduros** regering anklagas för selektiva utomrättsliga avrättningar, godtyckliga fängslanden och dödsfall och skador orsakade genom ett överdrivet användande av våld. Amnesty anser att detta kan utgöra brott mot mänskligheten och pekar på att samma metoder som användes i januari 2019 har använts 2014 och 2017. Amnesty rekommenderar att FN:s råd för mänskliga rättighe-

Nicolás Maduro

ter inrättar en undersökningskommitté. Åklagarkontoret vid Internationella brottmålsdomstolen, ICC, som inledde en preliminär utredning om Venezuela i början av 2018 bör också ta hänsyn till dessa händelser, anser Amnesty. Den 10 april varnade FN-representanten **Eduardo Stein** för att fem miljoner venezulaner vid årets slut kan ha lämnat Venezuela. Brist på mat, mediciner och grundläggande service, liksom våld och osäkerhet gör att i snitt 5 000 venezulaner varje dag lämnar sitt hemland. Det är en befolkningsförflyttning utan motstycke i regionens moderna historia. IIII

”En av världens mest försummade”

Den 13 maj varnade **Jan Egeland** från Norska flyktingrådet i ett tal i FN för att konflikten i Kamerun mellan den franskspråkiga regeringen och separatister i engelsktalande delar riskerar att förvärras. Utvecklingen har gått från fredliga demonstrationer till fasansfulla brott från båda sidor, sade Egeland.

NEDSKÄRNINGAR PÅ AMNESTY

FEM AV SJU chefer på Amnesty Internationals internationella sekretariat kommer i höst lämna sina poster. I november ska en ny ledningsgrupp på fyra personer vara tillsatt. Det är resultatet av den förändring som Amnestys internationelle generalsekretäre **Kumi Naidoo** har aviserat efter den undersökning av arbetsmiljön som har gjorts bland de anställda (se nummer 1/2019). The Guardian rapporterade den 27 april att Amnesty International drabbats av ett stort ekonomiskt underskott. Den ekonomiska krisen är så allvarlig

att det beräknas att 70 tjänster kan försvinna på internationella sekretariatet. The Guardian citerade ett uttalande från Amnesty International som sade att beslutet om personalnedsparningar var ”smärtsamt och svårt”. – Trots att Amnestys medlemsantal globalt har ökat så måste Internationella sekretariatet tyvärr skära ned på sina utgifter. Vi har ett nära samarbete med personalen och facket för att hitta en lösning men vi kan bekräfta att det kommer bli uppsägningar. IIII

FOTO: CHARLES KRUPA/AP/TT

VÄNTAN. Åhörare i bön när delstatssenaten i New Hampshire i USA den 30 maj diskuterar att avskaffa dödsstraffet. Ingen har avrättats på 80 år och en fånge finns i dödszell.

37 avrättas på en dag

DEN 23 APRIL chockerade Saudiarabien omvärlden genom att på en enda dag genomföra 37 avrättningar i städer runt om i kungariket. Enligt statliga medier skulle en av de avrättade ha korsfäst efteråt som avskräckning. Flera politiker i USA krävde att landet omprövar sitt nära samarbete med Saudiarabien men president **Donald Trump** kommenterade inte avrättningarna.

Storbritannien, som också är nära allierat med Saudiarabien, kom dock med skarpa fördömanden och utrikesminister **Alan Duncan** kallade avrättningarna ”motbjudande” och ”fullständigt oacceptabla i den moderna världen”.

FN:s chef för mänskliga rättigheter **Michelle Bachelet** fördömde avrättningarna i skarpa ordalag och sade att hon var bekymrad över bristerna i rättssäkerheten och över uppgifterna om tortyr. Den statliga saudiska nyhetsbyrån SPA skrev att de avrättade

bland annat hade anammat ”extremistiska terroristideologier” samt ”format terroristceller” för att störa landets säkerhet och ”sprida kaos och provocera fram sekteristiska strider”.

Av de 37 avrättade ska 33 ha tillhört den shiamuslimska minoriteten i Saudiarabien. Amnesty uppgav att de anklagade hade dömts i skenrättegångar och en av de avrättade ska ha varit 16 år när han greps. Hittills i år har minst 104 personer avrättats i Saudiarabien. År 2018 avrättade Saudiarabien 149 personer.

– Avrättningarna är ett skrämmande bevis på de saudiarabiska myndigheternas totala brist på respekt för människors liv. Det är också en indikation på hur dödsstraffet används politiskt för att krossa olikstänkande från landets shiaminoritet, sade **Lynn Maalouf**, chef för Amnesty Internationals researchteam för Mellanöstern.

Antalet avrättningar i världen minskade under 2018. Det visar Amnestys årliga dödsstraffsrapport som publicerades den 10 april. Minst 690 personer avrättades i 20 länder förra året, jämfört med 993 personer år 2017. Då är inte avrättningar i Kina inkluderade då statistik saknas. De fem länder som avrättar flest personer är Kina, Iran, Saudiarabien, Vietnam och Irak. Thailand genomförde en avrättning för första gången sedan 2009.

Totalt har 106 länder avskaffat dödsstraffet och i Gambia och Malaysia infördes moratorium för avrättningar, ett tillfälligt stopp, som ses som ett första steg mot avskaffande av dödsstraff. Den 30 maj röstade också delstatssenaten i New Hampshire i USA för att avskaffa dödsstraffet. Därmed kommer 21 av USA:s 50 delstater ha upphört med dödsstraff.

ULF B ANDERSSON

AMNESTY SÅGAR KÄRNVAPENUTREDNING

SVERIGE. Den 26 april lämnade Amnesty i Sverige sitt remissyttrande om regeringens utredning ”Utredning av konsekvenserna av ett svenskt tillträde till konventionen om förbud mot kärnvapen”. Den 7 juli 2017 antogs en FN-konvention om förbud mot kärnvapen. 122 länder röstade för, däribland Sverige. Nu utreds frågan om Sverige också ska ratificera konventionen, vilket gör den rättsligt bindande. Kritiker har menat att en ratifikation skulle försvåra svenskt militärt samarbete med länder som har kärnvapen.

Amnesty tycker att utredningen ger denna fråga ”opåkallat stort utrymme”. Kritik riktas också mot att det saknas ”en fördjupning i utredningen om de humanitära och miljö- och klimatmässiga konsekvenserna av användning av kärnvapen”. Amnesty uppmanar Sverige och alla andra länder att ratificera konventionen. IIII

Nagasaki i Japan 1945.

FOTO: WIKIMEDIA

BAKSLAG FÖR ICC

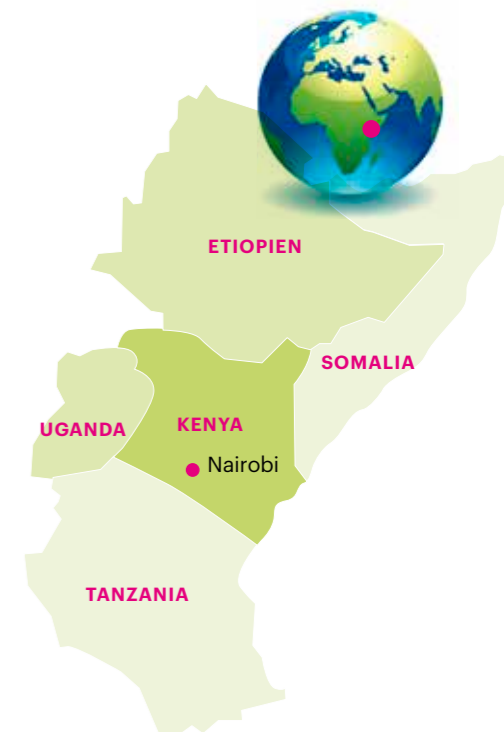
DEN 12 APRIL beslöt domarna i Internationella brottmålsdomstolen, ICC, i Haag att säga nej till chefsåklagare **Fatou Bensoudas** begäran att få gå vidare med en undersökning av krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten i Afghanistan. Amnesty International sade att domarnas beslut är ett chockerande svek mot offren och undergräver domstolens trovärdighet och kallar det en ”feg kapitulation” för USA:s hot och påtryckningar. Fatou Bensouda hade inlett en preliminär utredning om brott i Afghanistan som kan ha begåtts av talibanerna, afghanska armén och säkerhetstjänsten samt USA. ICC förlorade också en medlemsstat när Malaysia den 5 april meddelade att landet en månad efter förklaringen att landet skulle ansluta sig till Romstadgan hade ändrat sig. IIII

CRICKET

– ETT SLAG MOT STYMPNING

RETAD. Nteekwa Naramatu Evaline (till höger) säger att vissa unga tjejer som är omskurna retar henne för att hon inte är det.

Allt färre flickor könsstympas men i vissa folkgrupper är det fortfarande vanligt förekommande. Bland massajer i Kenya är 78 procent av kvinnorna stympade. Men motståndet växer. I byn Endana slipper nu en generation stympningen – tack vare cricket.

TEXT: MAXIME PERSDOTTER WALLSTRÖM
FOTO: MIA HOLMBERG KARLSSON

En liten röd boll flyger i en båge över ett fält där några kor och getter betar. "Spring!" skriker 22-åriga Nteekwa Naramatu Evaline till sina lagkamrater innan bollen har tagit mark. Hon har kastat den hårda bollen mot slagmannen, eller "batswoman" som hon kallas här, som träffar den hårt med det platta slagträet.

Det är laget Maasai Cricket Ladies som har träning på en gräsplan i byn Endana i centrala ►

KONCENTRATION. Jag älskar cricket! Sporten gör en vältränad och kräver mycket av en mentalt, man måste förutse vad de andra spelarna kommer att göra, säger Eunice Malawa Ngais.

KENYA

HUVUDSTAD:
Nairobi.

POLITIK: Brittisk koloni fram till 1963. Uhuru Kenyatta vann det omstridda presidentvalet år 2017.

YTA: 580 367 km²
(Sverige: 449 964 km²).

BEFOLKNING:
49 miljoner.

Kenya. I fjärran reser sig Mount Kenya bakom täta moln. Cricket hör traditionellt sett varken den kenyanska landsbygden eller folkgruppen massaj till, men nu frälser sporten allt fler. Dessutom har cricketen blivit ett verktyg i kampen mot könsstympning.

Nteekwa Naramatu Evaline var i sjuårsåldern när hon var med på sin första könsstympningsceremoni. Alla i byn var där och flera flickor som hon kände skulle stympas – och därmed göra den rituella övergången från flicka till kvinna. De hölls fast på ett kockinn och fick sära på benen framför ”the cutter”, könsstymparen. Med en på swahili kallad ”ormurunya”, en liten kniv avsedd

för ändamålet, skar hon av klitorishuvan och den synliga delen av klitoris på flickorna i tur och ordning.

– Det gjorde ont i hela min kropp. Även om det inte var mig de skar i så kändes det så, jag kunde se hur mycket de led och det var så mycket blod. Jag var vettskrämd att jag skulle utsättas för samma sak, säger Nteekwa Naramatu Evaline.

Globalt sett har andelen flickor som könsstympas minskat avsevärt under de senaste tre decennierna. I Östafrika har förekomsten gått från 71 procent år 1995 till 8 procent år 2016. Men praktiken är långt ifrån utrotad. I den senaste nationella undersökningen från år 2014 uppgav 21 procent av kenyanska kvinnor mellan 15 och 49 år att de har utsatts för könsstympning. Bland massajer är förekomsten dock en av de högsta i landet – 78 procent av massajkvinnorna har utsatts.

När Nteekwa Naramatu Evaline precis hade blivit tonåring var hennes föräldrar bestämda. Hon skulle könsstympas – trots att hon flera gånger bad dem att få slippa. Då fick Nteekwa Naramatu Evaline höra talas om Maasai Cricket Warriors, ett cricketlag som också kämpar mot könsstympning.

– Jag började spela med dem för att jag

UPPSPELTA. Esther Matinta, Sokoita Parkiriw, Nekishon Mamai, Sepi Larpei och Mokami.

tänkte att de kunde hjälpa mig att slippa bli stympad, säger hon.

Cricketen kom till Endana genom sydafrikanskan *Aliya Bauer*, som år 2007 var i byn för ett forskningsprojekt. På sin fritid lärde hon några massajpojkar att spela cricket. Sporten blev snabbt populär och laget Maasai Cricket Warriors grundades.

Den då 17-åriga *Sonyanga Ole Ngais* och hans bröder var med på spelplanen från början. Han berättar att cricketen snabbt blev ett medel för att bekämpa könsstympning och barnäktenskap. Bröderna Ngais var redan engagerade i kampen mot sedvänjorna, då de på nära håll hade sett konsekvenserna.

– Vår familj sålde sina kor och får för att mina äldre bröder skulle kunna gå i skolan, men mina äldre syster fick ingen utbildning. De blev könsstympade, bortgifta och försvann hemifrån. Det kändes så sorgligt och oräddt, så därför började vi ifrågasätta, säger Sonyanga Ole Ngais.

I dag är han 29 år och på besök i föräldrahemmet. Huset ligger ett stenkast från spelplanen och används som förråd för den skrymmande cricketutrustningen. Familjen har 36 getter, hönor och odlar potatis och bönor och liknar på så sätt de flesta andra massajfamiljer i området. Sonyanga Ole Ngais berättar att cricket blev ett tillfälle att samla byborna:

– Vi spelar för att det är roligt, men använder också sporten som ett sätt att göra vår kultur mer jämlik. När vi spelar kommer många människor för att vara med eller för att titta, vilket ger oss en plattform för att prata om traditioner och annat som skadar vårt samhälle.

Mycket har hänt sedan år 2007. Maasai Cricket Warriors har anordnat otaliga event och kampanjer mot könsstympning, barnäktenskap och spridning av hiv/aids men även för bevarandet av Kenyas

+ MASSAJ

DRYGT 1 MILJON människor beräknas i dag tillhöra folkgruppen massaj. Massajerna är en semi-nomadisk folkgrupp och lever främst i Kenya och i norra Tanzania. Massajer är traditionellt monoteister och tror på en gud som kallas Enkai/Engai, men i dag finns det massajer som är kristna eller muslimer.

FYRA TYPER AV KÖNSSTYMPNING

- ▶ **TYP I** innebär att klitorishuva och den synliga delen av klitoris helt eller delvis skärs bort.
- ▶ **TYP II** innebär att klitorishuva, den synliga delen av klitoris och de inre blygdläpparna tas bort, med eller utan att skära bort de yttre blygdläpparna.
- ▶ **TYP III** kallas även infibulation, innebär att de inre eller yttre blygdläpparna sys ihop för att endast lämna ett litet hål för urin och mensblod.
- ▶ **TYP IV** är klassificerade ingrepp riktade mot kvinnans genitalier, såsom skrapning, prickning och bränning.

KÖNSTYMPNING I VÄRLDEN

VÄRLDSHÄLSOORGANISATIONEN, WHO, beräknar att minst 200 miljoner flickor och kvinnor i dag har utsatts för könsstympning. Varje år riskerar 3,9 miljoner flickor att könsstympas. Praktiken förekommer traditionellt i ett 30-tal länder i Afrika, Mellanöstern och Asien.

Sedan 1980-talet har andelen flickor som könsstympas minskat avsevärt. 1985 hade hälften av alla flickor mellan 15 och 19 år, i de 30 länder i Afrika, Mellanöstern och Asien där praktiken är mest vanligt förekommande, könsstympats. I dag har var tredje flicka utsatts.

KÖNSTYMPNING I KENYA

KÖNSTYMPNING FÖRBJÖDS i Kenya år 2001. År 2011 breddades lagen och i dag är det även olagligt att till exempel underlätta könsstympning eller inneha verktyg ämnade för praktiken. Straffet för dessa brott är minst tre år i fängelse och böter.

Enligt den senaste nationella undersökningen från 2014 beräknades 21 procent av alla kvinnor mellan 15 och 49 år i Kenya ha blivit utsatta för könsstympning. 1998 var andelen 37,6 procent.

NYA TIDER. I byn Endana var det tradition att flickorna fick dricka fårfett blandat med örter efter könsstympningen, vilket ansågs stoppa blödningen

► biologiska mångfald och mot tjuvjakt. De har spelat turneringar utomlands och år 2015 gjordes en dokumentärfilm om laget och deras kamp, "The Warriors", som visades på filmfestivaler runt om i världen. Laget har hållit träningar på lokala skolor och hösten 2018 åkte de på turné i Storbritannien för att lyfta sina hjärtefrågor inför en internationell publik. Och cricketlagen blir allt fler – i dag har en handfull massajbyar i Kenya startat egna lag.

Massajflickorna tränade tidigare med herrlaget, men år 2014 grundades damlaget Maasai Cricket Ladies, som nu består av runt 20 spelare. *Eunice Malawa Ngais*, syster till Sonyanga, är lagkapten. Hon är den yngsta av nio syskon och den enda av fem systrar som inte blivit könsstympad – tack vare cricketsporten och hennes bröders engagemang mot seden.

– Jag tror att massajer är mer envisa än de flesta andra, och det gör mig så frustrerad. Den största utmaningen är att ändra folks perspektiv. Många är verkligen inte redo att acceptera

att könsstympning är fel, säger *Eunice Malawa Ngais*.

BOLLTROLLARE. *Eunice Malawa Ngais* är lagkapten för **Maasai Cricket Ladies** – och har startat upp ett cricketlag på sitt universitet.

Hon beskriver massajkulturen som patriarkal. Kvinnans roll är att ta hand om hem, barn och matlagning och de yngre måste visa stor respekt för de äldre. Flickor har ingenting att säga till om.

– Men det håller på att ändras, det blir mer och mer jämställt. Pojkarna har börjat hjälpa till hemma. Han där till exempel, säger *Eunice Malawa Ngais* och pekar på en tanig pojke i tioårsåldern som springer förbi, är min systerson och han är faktiskt jättebra på att laga mat.

Det är också tydligt att allt fler vänder sig mot könsstympning, säger *Eunice Malawa Ngais*. I mitten på 00-talet skedde ceremonierna öppet i byn, trots nationellt förbud. Byns äldre försvarade seden då de var övertygade om att inga massajmän skulle vilja gifta sig med "un-cut", icke-könsstympade, kvinnor. Men cricketspelarna och allierade bybor lyckades efter flera år av övertalningsförsök att få de äldre att ändra sig, bland annat genom att lova att de visst skulle gifta sig med icke-stympade kvinnor.

Även i andra massajsamhällen blir ingreppet allt mindre vanligt, mycket tack vare otaliga gräsrotsinitiativ som lyckats påverka byarnas äldre och flickors föräldrar. Ett sådant är de alternativa könsstympningsceremonierna som firar en flickas övergång från barndom till vuxenhet, men utan själva stympningen.

Cricketlagen i Endana arbetar också för

att flickor och kvinnor själva ska ha möjlighet att göra motstånd mot destruktiva seder. Här är männens roll viktig, menar *Sonyanga Ole Ngais*:

– Det viktigaste är att vi män inte pratar för flickorna, utan att vi stödjer dem så att de själva får en röst. Att de får utrymme att prata för sig själva om de saker i vår kultur som påverkar dem.

När *Nteekwa Naramatu Evaline* började spela cricket följde hennes mamma med på lagets event. Där fick hon höra om riskerna med könsstympning, och pratade med andra kvinnor om vilka komplikationer de själva har upplevt efter att ha stympats. Mamma började ändra sig. Vid det laget hade hon skilt sig från barnens pappa och kunde därför själv ta beslutet: *Nteekwa Naramatu Evaline* och hennes syster räddades från kniven.

– Jag är så glad och stolt över att jag är välbehållen, trots att många tycker att det är dåligt och säger att ingen kommer att vilja gifta sig med mig. Jag är inte orolig för det, jag vet att könsstympningen egentligen inte har någon betydelse.

Även om könsstympningarna har blivit

färre i Endana, så sker de ibland ändå. Liksom i många länder där könsstympning förbjudits syns en oroande utveckling i Kenya – stympningarna har gått ned i åldrarna, då det är lättare att hemlighålla att yngre flickor utsätts. Därtill finns tecken på att praktiken har medikaliserats, alltså i högre grad utförs av sjukvårdspersonal, vilket enligt experter gör könsstympning svårare att bekämpa.

Duggregnet som börjar falla över planen i Endana blir på några sekunder till ett ösregn. *Eunice Malawa Ngais* ropar till laget att packa ihop och börjar småspringa tillbaka mot föräldrahemmet med slagträ och skydd över axeln. Väl under tak säger hon att hon är hoppfull. Bara under hennes egen livstid har livet blivit mycket bättre för flickor och kvinnor i Endana – tack vare deras eget engagemang och hårda arbete.

– Vi har kommit långt när det gäller könsstympning och jämställdhet, men vi har ändå lång väg att gå. Att vissa familjer här fortfarande stympar sina flickor, eller inte tror att kvinnor är lika kapabla som män, visar att det finns mycket kvar att göra, säger *Eunice Malawa Ngais*. ■■■

FORTSATT DIREKTDEMOKRATI

För en
fyllig bevakning
av årsmötet se:
www.amnesty.se
och sök på
ÅRSMÖTE2019

Styrelsen fick inte igenom sitt förslag om en representativ styrmodell för Amnesty och direkt-demokratin behålls i den svenska sektionen.

TEXT: ULF B ANDERSSON FOTO: ANNIE BECKMAN

Omkring 200 röstberättigade medlemmar i Amnesty kom den 10 maj till årsmötet på Gävle högskola. Inledningstalaren, landshövding Per Bill, tidigare moderat riksdagsledamot 1994-2015, sade att han är stolt, inte bara över att Brynäs har tagit flest hockeyguld:
– Gävleborg är det län i Europa som per capita har tagit emot flest flyktingar i hela Europa. Och vi har gjort det utan bränder och attentat.

Styrelsen kunde presentera ett verksamhetsår där den svenska Amnestysektionen har en stabil ekonomi.
– Intäkterna uppgick år 2018 till 122,5 miljoner, förklarade kassören Märten Rosander. Av dessa intäkter överfördes 41,2 miljoner till den internationella Amnestyrorelsen.
Antalet medlemmar fortsatte minska och vid årsskiftet var 96 058 personer medlemmar, jämfört med 98 635 personer år 2017.
Sektionens ordförande Amanda

Jackson beskrev ett år där nya saker har hänt:
– Vi har jobbat mycket med medlemsdemokratiprojektet som nu har resulterat i ett förslag till beslut på det här årsmötet och vi har börjat jobba med jämlikhetsdata. Dessutom har två Amnestyrapporter kommit om Sverige; EU-migranter och våldtäkter.

Generalsekreterare Anna Lindenfors pekade på att man också jobbat på ett nytt sätt under förra året med kampanjen "Inte min röst" under valrörelsen för att belysa det hårdnande debattklimatet:
– Vi fick stöd av 50 organisationer och 30 000 personer. Vi hade också flera hundra aktivister som hjälpte oss i kampanjen mot förslagen om tiggeriförbud i en rad kommuner. Vi arbetade för kvinnors rättigheter och Teodora del Carmen Vásquez frigavs i abortförbudets El Salvador och fick i november svenska regeringens Per Anger-pris.

När årsmötet den 12 maj, efter arbete i beredningsgrupper med 15 motioner och sju styrelseförslag, gick till beslut blev det livlig debatt och dramatiska omröstningar.

Styrelsen hade lagt fram ett förslag om en representativ styrmodell där nyskapade lokalavdelningar skulle utse totalt 100 ombud som skulle ha rösträtt på årsmöten. Förslaget motiverades med att ett system med ombud skulle förankra besluten bättre och stärka medlemmarnas inflytande. Frågan om representativ demokrati har varit uppe vid flera årsmöten och i Visby år 2001, Uppsala 2005 och Halmstad 2016, har besluten blivit att direkt demokrati, där Amnestys alla medlemmar har rösträtt, ska behållas.

– Vår avsikt är att stärka medlemsdemokratin, förklarade sektionens ordförande Amanda Jackson.

Styrelsen fick stöd av en rad talare, däribland Börje Andersson:
– Jag är medlem i flera organisationer där representativ demokrati tillämpas och jag har aldrig varit med om att någon har krävt att detta ska överges till förmån för direkt demokrati.
I debatten fanns dock en hel

DRAMATIK. Röstkortet användes flitigt vid årsmötet i Gävle.

del farhågor om direkt demokratin skulle försvinna.
– Jag tror att det här skulle ge en större dominans för södra Sverige. I Norrland finns ju inte ens ett fungerande distrikt, sade Dunia Ali.
– De flesta medlemmar kommer inte till möten och med representativ demokrati så kommer det vara färre personer som är med och fattar besluten, sade Anna Termine. Nu känner jag att jag är Amnesty och det försvinner med ombud. Jag känner mig ledsen om detta är sista

gången jag är med och kan rösta.
– Jag älskar direkt demokrati, förklarade Alice Lindh.

Efter viss dramatik med omräkning av röstkortet konstaterades att förslaget om representativ styrmodell hade fått 69 röster medan 63 hade röstat mot. Det innebar att det inte blev två tredjedelsmajoritet, som behövs för att ändra stadgarna, och därmed kommer Amnesty fortsätta tillämpa direkt demokrati.

Andra beslut togs i större enighet. Årsmötet beslöt att ge styrelsen i uppdrag att ta fram en jämlikhetspolicy för Amnesty som bland annat ska ha ett intersektionellt perspektiv och utgå ifrån maktanalys".
En motion från Gunnar Olofsson om att Amnesty ska arbeta för att USA:s brott under Indokinakrigen ska undersökas och att USA:s förre utrikesminister Henry Kissinger ska utredas för folkmord och brott mot mänskligheten fick stöd av ett 50-tal deltagare men antogs inte. ■■■

Het debatt om tiggeriförbud

Det hettade till ordentligt under en diskussion om tiggeriförbud på Amnestys årsmöte där politiker från M, S och MP deltog.

Det är bara trams det Jörgen säger. Det är klart att det finns lagstiftning som fungerar i andra länder och som också skulle fungera i Sverige, säger Lars Beckman, moderat riksdagsledamot och Gävlebo.

Han sitter i panelen på seminariet "Vilket ansvar har svenska kommuner för utsatta EU-medborgare?".

Jörgen Edsvik, socialdemokratiskt kommunalråd i Gävle, har precis fått publiken att skratta genom att fråga vad ett tiggeriförbud skulle innebära för Lions, Rotary, Amnesty, Röda korset och andra organisationer som tigger ihop pengar på stan.

– Ett lokalt tiggeriförbud handlar om att jag som individ i Gävle inte ska känna obehag, när jag går och köper min fläskfilé på fredagen, för att det sitter en trasig människa och tigger utanför livsmedelsbutiken, säger Jörgen Edsvik.

– Jag tycker inte att det är människovärdigt att människor sitter och tigger, säger Lars Beckman.

Therese Metz, miljöpartistiskt kommunalråd i kommunen, menar att det är orimligt att förbjuda människor att be om hjälp:

– De personer som ändå lyckas samla några kronor här har faktiskt möjlighet att skapa ett bättre liv på hemmaplan. Uppenbart så tar hemländerna inte ansvar i den utsträckning som de ska, säger hon.

MANIFESTATION. Under lördagskvällen gick årsmötesdeltagarna genom Gävle.

FOTO: ANNIE BECKMAN.

grunden är de båda sidorna överens: Utsatta EU-medborgare som tigger lever under ovärdiga förutsättningar. Men åsikterna om hur problemet ska lösas går vitt isär. Lars Beckman har lagt ett förslag i riksdagen om ett nationellt tiggeriförbud. Och i Gävle har moderaterna lagt ett förslag om lokalt tiggeriförbud.

Men det blir inte något förbud i Gävle, åtminstone inte under den här mandatperioden. Det säger Jörgen Edsvik. Gävle kommun styrs just nu av en koalition bestående av Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Liberalerna och Centerpartiet. Det går inte att lagstifta bort fattigdom på det sättet,

menar han. Genom verksamheten Crossroads får nu EU-migranter i Gävle mat samt kan duscha och tvätta kläder.

Johanna Westeson, sakkunnig i diskrimineringsfrågor på Amnesty, är huvudförfattare till Amnestys rapport "Sweden: A Cold Welcome" och moderator under seminariet.

– Efter att ha intervjuat en stor mängd människor i den här gruppen har vi också bilden att de inte har någon möjlighet att försörja sig i sina hemländer. De säger att de gör det här för att de inte har några andra alternativ, säger hon.

JENNIE AQUILONIUS

Hur inkluderande är Amnesty?

Nu har Amnesty gjort sin första medlemsenkät med metoden jämlikhetsdata.

Amnesty bedriver sedan 2018 ett arbete för att öka jämlikheten inom organisationen. Med jämlikhet menas de sju diskrimineringsgrunderna samt social bakgrund. I höstas skickades den första medlemsenkäten med metoden jämlikhetsdata ut. På årsmötet delade Yonnas Seyoum, projektledare för jämlikhetsarbetet, med sig av resultatet.

– Metoden jämlikhetsdata är en vanlig enkät, enda skillnaden är att vi också frågar efter vad som i en svensk kontext kan ses som känsliga frågor; frågor kring etnicitet, religion och så vidare. I Sverige kan vi ganska oproblematiskt fråga om kön. I lönekartläggningar är det lag på att titta på kön. Men hur lönegapet ser ut mellan olika etniciteter och funktionsnedsättning, det vet vi mycket mindre om, sade han.

Enkäten skickades ut via mejl till 15 000 medlemmar och 1 500 aktiva medlemmar, som är verksamma i grupper och distrikt. Svarefrekvensen var 6 procent bland medlemmarna och 22 procent bland de aktiva medlemmarna.

JENNIE AQUILONIUS

En tredjedel av deltagarna hade varit medlemmar i Amnesty i mellan fyra och tio år. De flesta, 38 procent, hade varit med i Amnesty i över tio år.

Av personerna i åldern 55–64 år instämde 60 procent helt i påståendet att de kan ge uttryck för åsikter som skiljer sig från mängdens, utan oro för negativa konsekvenser. Bland 25–34-åringarna instämde bara 21 procent helt.

– Det är en stor skillnad som är värd att titta närmare på. Gradvis får du mer och mer att säga till om ju äldre du blir. Frågan är hur vi säkerställer att människor oavsett ålder, etnicitet, religion och så vidare har lika mycket att säga till om, förklarar Yonnas Seyoum.

I kategorin "Vit" hade 56 procent aldrig funderat på att avsluta sitt medlemskap. I kategorin "Icke vit" var det 37 procent.

– Det är få siffror, och jag säger inte att det är hela Amnesty, men det är en indikation, säger Yonnas Seyoum.

Yonnas Seyoum arbetar nu med att sammanställa enkäten och de slutsatser som kan dras i en rapport. Han planerar att resa ut till Amnestys grupper för att ta reda på hur deras behov ser ut när det gäller jämlikhet.

Vad var bäst?

FATOMA MOHAMED

24 år, Stockholm, första årsmötet.

– Det är mycket som har varit bra, men mest gillade jag föredragen då de internationella gästerna berättade vad de har gått igenom. Även passet om jämlikhet inom organisationen tyckte jag var jättebra.

ERGIN YUCEL

41 år, Gävle, första årsmötet.

– Det var intressant att höra panelsamtalet om romerna och höra de olika politikernas åsikter. Årsmötet har också varit ett bra tillfälle att bredda aktivistnätverket.

BIRGIT SAVOLAINEN

84 år, Enköping. "Jag minns inte riktigt hur många årsmöten jag varit på, men kanske 15-20 stycken."

– Det är alltid trevligt att träffa folk med samma engagemang och intressen som en själv. Det har varit väldigt intressant att höra på de internationella gästerna och deras upplevelser.

VIKTOR RASCH

34 år, Stockholm, sjunde årsmötet.

– Panelsamtalet om tiggeri – det var lite spänning och glöd i samtalet. Sedan tyckte jag också att det var ganska obehagligt att höra på den ena parten i samtalet, men det är värdefullt att även höra den synpunkten och kul att personen fick starkt mothugg.

SOFIA ALWÅ

17 år, Göteborg, första årsmötet.

– Jag känner att det har varit väldigt roligt att kunna få påverka. Man känner verkligen att man får göra sin röst hörd och det har varit ganska härligt att se hur stor påverkan vi unga har i Amnesty. Frågan om material på engelska känns särskilt viktig för oss unga och studenter.

TEXT: VERA HÄGGBLOM

FOTO: ANNIE BECKMAN

”Vi kämpar för Moder Jord”

Med risk för sitt eget liv kämpar miljöaktivisten Nonhle Mbuthuma mot planer på en titangruva i hembyn Xolobeni i Sydafrika. Nu har motståndsorganisationen Amadiba Crisis Committee vunnit en viktig seger i domstol.

TEXT: JENNIE AQUILONIUS

Aret är 2016. Nonhle Mbuthuma springer för allt vad hon har. För en halvtimme sedan talade hon med Sikhosiphi ”Bazooka” Rhadebe i telefon. Han är ordförande för organisationen Amadiba Crisis Committee, ACC och tillsammans kämpar de mot planerna på en titangruva i det natursköna kustområdet Pondoland i Sydafrika. Men nyss ringde hans bror och berättade att Bazooka är skjuten. När Nonhle Mbuthuma kommer fram ligger han framför sitt hus, övertäckt med en filt. Blodet rinner längs garageuppfarten.

– Jag tänkte nej, nej, det kan inte vara han. Inte den person som jag precis pratade med. Bazooka är ju en kämpe, säger Nonhle Mbuthuma där hon sitter på Gävle högskola.

Rösten blir en aning tjock när hon talar om sin vän. I dag är Nonhle Mbuthuma talesperson för ACC och på besök i Sverige för att berätta om kampen för landrättigheter på Amnestys årsmöte.

Det var 1996 som det australiensiska gruvföretaget Mineral Commodities kom till hennes by Xolobeni i Pondoland. De ville utvinna titan ur den röda sanden och fick stöd av regeringen. Befolkningen i området lever av jordbruk och många blev oroliga att en gruva skulle förstöra vattnet, luften och marken. År 2007 bildade invånare från fem berörda

byar i området motståndsorganisationen ACC och började protestera. Så fort miljöaktivisterna fick höra att företagets lastbilar var på väg samlades de för att blockera vägen med sina egna kroppar.

Nonhle Mbuthuma berättar att gruvbolaget tillkallade polis som var våldsamma mot demonstranterna. Det började dyka upp män hemma hos medlemmarna i ACC på nätterna, de utgav sig för att vara poliser med uppdrag att leta efter vapen. Kort innan ordförande Sikhosiphi ”Bazooka” Rhadebe dog 2016 berättade han att de båda stod överst på en lista med folk som skulle dödas.

Ingen har ännu gripits för mordet. Men regeringen pausade gruvprojektet under 18 månader. Nonhle Mbuthuma misstänker att det bara var ett sätt att lugna protesterna och samtidigt arbeta för att gruvan skulle bli av. ACC bestämde sig för att anmäla regeringen till domstol. Det finns en lag som säger att en majoritet av lokalsamhället måste ge sitt samtycke innan deras mark får användas. Den 22 november 2018 kom ett beslut i Högsta domstolen för North Gauteng: byborna hade rätt att säga nej.

– Yah! Du vet, jag hoppade omkring, säger hon. Jag hade bett varje kväll, snälla förfäder, snälla Gud, hjälp oss. Vi kämpar inte bara för oss själva, utan för Moder Jord och våra framtida generationer. Det här är inte bara en seger för Pondoland utan för hela världen, problemet med gruvföretag och att befolkningen inte har någon röst

MÖTE I BYN. Nonhle Mbuthuma talar vid ett möte som Amadiba Crisis Committee arrangerar i byn Xolobeni 8 augusti 2018. FOTO: AI

finns på många platser. Just nu är Pondoland skyddat, men regeringen har överklagat domen.

Nonhle Mbuthuma kan inte längre bo i sin hemby, det är för farligt. Ibland säger folk att hon inte borde gå på möten om gruvan. Men hon går ändå:

– Jag fortsätter att tala eftersom vi kan skydda folket genom att exponera fienden. Om du är tyst får de mer utrymme.

Och exponera gör hon. Allt från Svenska Dagbladet och Femina till brittiska BBC och The Guardian har rapporterat om Nonhle Mbuthuma och hennes kamp.

När Amnesty den 10 maj inleder sitt årsmöte på Gävle högskola är majoriteten av rösterna räknade i det sydafrikanska parlamentsvalet,

som hölls den 8 maj. Regeringspartiet ANC, African National Congress, behåller makten men förlorar samtidigt stort i stöd.

Valdeltagandet är lågt och särskilt unga väljare har ledsnat på partiet. ANC brottas med korruptionsanklagelser efter den tidigare presidenten Jacob Zumas regeringsperiod, 2009–2018. Nonhle Mbuthuma skakar på huvudet och skrattar uppgivet när valet kommer på tal:

– Utvecklingen går bakåt. ANC stiftar lagar som flyttar makten från lokalsamhällena och människorna.

Av Sverige och omvärlden önskar sig Nonhle Mbuthuma solidaritet. Samma slags solidaritet som Sverige visade ANC under kampen mot apartheid.

– Påminn våra ledare om var vi kommer ifrån, de verkar ha glömt det, säger hon. IIII

MÖRDAD. Sikhosiphi ”Bazooka” Rhadebe mördades 2016 men ännu har ingen gripits.

ÅRSMÖTESGÄST. Nonhle Mbuthuma besökte årsmötet i Gävle. I slutet av 2018 var hon ett av fallen som lyftes fram i Amnestys kampanj ”Write for rights” (i Sverige ”Skriv för frihet”). FOTO: ANNIE BECKMAN

Mônica Benícios livskamrat mördades

Ett drygt år efter mordet på vänsterpolitikern och människorättsaktivisten Marielle Franco greps två personer misstänkta för att ha utfört mordet. Men polisutredningen går långsamt berättar Mônica Benício, Marielle Francos livskamrat.

TEXT: CLARA LEE LUNDBERG

Den 14 mars 2018 kom att förändra Brasiliens politiska scenario drastiskt. Den populära vänsterpolitikern Marielle Franco, som i egenkap av kvinna, svart, lesbisk, favelabo och människorättsaktivist förkroppsligade allt som den växande neofascistiska rörelsen i Brasilien avskyr, mördades med fyra skott mot huvudet när hon satt i sin bil på väg hem i Rio de Janeiro.

Även chauffören, Anderson Pedro Gomes, dödades i attacken.

Mônica Benícios liv förändrades för alltid den där kvällen i mars 2018. Det finns ett före och ett efter mordet på hennes livskamrat Marielle Franco, och hon säger att hon ibland fortfarande tror att det som hänt är en dröm och att allt snart ska återgå till det normala:

– Trots att det har gått över ett år kan jag ibland för några sekunder glömma bort att det har hänt och jag tror att det ska snart bli som vanligt. Men det blir det inte, mitt liv blir aldrig mer sig likt.

MÖRDAD. Marielle Franco mördades den 14 mars 2018. Under hösten 2018 lyfte Amnesty fram hennes fall i "Write for rights" (i Sverige "Skriv för frihet").

FOTO: MIDIANINJA/WIKIMEDIA

Vi träffas under Mônica Benícios korta besök i Stockholm. Hon har kommit från Amnestys årsmöte i Gävle och några timmar efter vår intervju ska hon ta flyget till Barcelona. Hon utstrålar energi och kraft trots sitt hektiska schema och den stora sorg hon bär på.

– Jag kommer att fortsätta kämpa för att de som är skyldiga till mordet på Marielle åtalas och blir dömda, säger hon. Men det är inte bara en kamp för Marielle, det är en kamp för alla som tror på det hon trodde på och för alla kvinnor, hbtq-personer, svarta, favelabor som redan har mördats utan att någon dömts för mordet. Marielles fall är emblematiskt för det representerar många andra liknande fall, så länge hennes fall fortsätter vara olöst kan vi inte påstå att det finns demokrati i Brasilien.

Mônica Benício beskriver situationen i Brasilien som dramatisk och extremt våldsam och menar att det är viktigt att internationella organisationer och medier ser igenom det hon kallar "filterad information" som den brasilianska regeringen och de inhemska medier som stödjer den försöker få omvärlden att tro på:

– Det är ett faktum att vårt land just nu styrs av en neofascistisk regering och vår president Jair Bolsonaro är misogyn, rasistisk och hbtq-fobisk. Alla grupper som redan är utsatta; kvinnor, fattiga, urfolk,

svarta, arbetare och favelabor, har fått det sämre sedan han kom till makten.

Mônica Benício berättar att regeringen stolt visar upp att de har en kvinna; Damares Regina Alves, som minister för det som president Bolsonaro har döpt till "Ministeriet för familj, kvinnofrågor och mänskliga rättigheter":

– Men bara för att hon är kvinna betyder det inte att hon representerar oss. Hon är en frikyrkopastor som använder sig av sin

religiösa fundamentalism i sin politik. Det betyder i praktiken en tillbakagång när det gäller kvinnors rättigheter, och i hennes idé om familj ingår bara heterosexuella kärnfamiljer.

Brasilianska medier har kunnat bevisa att de två män som nu sitter häktade, misstänkta för mordet på Marielle Franco, har kopplingar till presidenten Jair Bolsonaro och att en av dem bodde granne med honom i ett lyxigt gated community-område i Rio de Janeiro. Men Mônica Benício säger att det kan vara både farligt och kontra-

HYLLAD. Mônica Benício hyllades med stående ovationer på årsmötet. Här tillsammans med årsmötesfunktionären Sigbrit Nordvall från Amnesty i Gävleborg.

FOTO: ANNIE BECKMAN

”Det är viktigt att förstå att Bolsonaros tystnad är ett meddelande till omvärlden.”

Mônica Benício

BRASILIEN

HUVUDSTAD:
Brasília.

POLITIK: **Federal republik. Militärdiktatur 1964-1985. Högerkandidaten Jair Bolsonaro vann valet förra året och tillträdde som president 1 januari 2019. Dilma Rousseff från arbetarpartiet PT avsattes som president år 2016. Luiz Inácio Lula da Silva, från PT som var president 2003-2010, dömdes 2018 till fängelse för korruption och förbjöds att ställa upp i valet 2018.**

YTA: **8 515 767 km²** (Sverige: 449 964 km²)

BEFOLKNING:
210 miljoner.

produktivt att spekulera om Bolsonaros eventuella kopplingar till mordet innan det finns bevis som styrker det:

– Vi måste ta ansvar för vad vi säger och vem vi pekar ut, annars finns det risk att mordet på Marielle förvandlas till en mediaspekulation, och att vänstermedia anklagas för att använda det som ett verktyg mot presidenten. Det här handlar inte om en kamp mellan höger- och vänsterpolitik, det här handlar om en barbarisk demokrati där frågan om vem som är ansvarig för ett brutalt mord på en människorättsaktivist fortfarande är obesvarad.

Mônica Benício tycker dock att det är uppseendeväckande att Jair Bolsonaro inte vid ett enda tillfälle har uttalat sig när det gäller mordet på Marielle:

– Han har valt tystnaden. Inte ens under presidentvalkampanjen, när alla andra kandidater visade sin avsky och sitt medlidande, eller när han precis hade tillträtt som landets president, sade han ett enda ord om Marielle – trots att hennes fall uppmärksammades i hela världen! Det är viktigt att förstå att Bolsonaros tystnad också är ett meddelande till omvärlden. Det hans tystnad säger är att man i Brasilien kan mörda människorättsaktivister, svarta och favelabor, utan problem.

Dagen då Marielle Franco mördades hade Mônica hjälpt henne att fixa i ordning arbetsrummet på Rio de Janeiros kommunfullmäktige och de hade ätit lunch tillsammans. Marielle skulle hålla ett föredrag för unga, svarta feminister i centrala Rio, och sedan åka till hennes och Mônica Benícios gemensamma hem i medelklassförorten Tijuca dit de flyttat från favelan Maré när Marielle blev heltidspolitiker. Men hon kom

aldrig mer hem. Istället fick Mônica det värsta telefonsamtalet man kan få.

– Jag var helt bortkopplad från omvärlden de tre första månaderna, läste inga tidningar, kollade inte tv eller sociala medier, gav inga intervjuer. Först långt senare, när jag började kolla medier och såg alla klistermärken, hyllningsgraffiti och muralmålningar på gatorna i Rio, gick det upp för mig vilken enorm uppmärksamhet mordet på min livskamrat Marielle hade fått. Ett av de starkaste minnena från den första tiden var när vår tidigare president *Dilma Rousseff* besökte mig och Marielles dotter och uttryckte sin empati och solidaritet. Det var en väldigt fint möte och det kändes väldigt speciellt att ha hennes stöd, med tanke på vad hon utsatts för både under militärdiktaturen och nu senast 2016 när hon under misogynia, korrupta former utsattes för en parlamentarisk kupp och avsattes som president.

Numera har Mônica Benício sin bas i Brasiliens huvudstad Brasília där hon arbetar med PSOL, socialistpartiet där Marielle Franco var politiker. Men mest reser hon runt om i världen för att berätta om situationen i Brasilien och om hur utredningen av mordet på Marielle fortskrider.

– Jag har egentligen inget riktigt hem nu, konstaterar Mônica Benício. Jag klarade inte att bo kvar i mitt och Marielles gemensamma hem, dessutom dog vår hund, så jag stängde huset och har alla mina grejer i ett förvaringsförråd. Det var inte heller säkert för mig att vara kvar i Rio efter mordet. Men nu längtar jag dit, snart flyttar jag tillbaka till den stad där både jag och Marielle föddes. Jag saknar havet, och vännerna. ■■■■

KRÖNIKA

Åter till 2001

Jag ser honom så fort jag kommer in i den lilla samlingslokalen i Göteborg. *Aaron Berhane*, grundaren av tidningen *Setit* som år 2001 var den viktigaste tidningen i Eritrea. Han har en ljus beige kostym och ser betydligt yngre ut än jag hade väntat mig. Han tittar ut över den samlade publiken med en varm blick.

Vi är ett drygt tjugotal för mig välbekanta ansikten i rummet som har kommit dit på Publicistklubbens inbjudan för att få höra Aaron Berhane berätta om de dagarna i september 2001 när hela den fria pressen i Eritrea stängdes. Många journalister, däribland den svensk-eritreanske medborgaren *Dawit Isaak*, fängslades. Aaron Berhane hann fly och lever idag i Kanada.

Tidigare under dagen har Aaron Berhane varit på besök på Utrikesdepartementet tillsammans med *Björn Tunbäck* från Reportrar utan gränser. De berättar för oss att UD håller fast vid sin tysta diplomati. Detta upprör Aaron Berhane eftersom han inte ser någon möjlighet till framgång i denna strategi som redan har prövats så länge.

Aaron Berhane delar med sig några minnen av Dawit, bland annat om hur han övertalade Dawit att flytta tillbaka till Eritrea från Sverige och hjälpa Aaron starta sin tidning. Dawit var då sedan länge ett känt namn även långt utanför Eritrea och hade vunnit flera priser för sina texter och pjäser. Aaron berättar om hur Dawit alltid blev snabbt klar med sina texter och sedan stannade kvar för att bistå yngre kollegor. Hans minne av Dawit handlar om en varm och ödmjuk man.

Vi som hade samlats den här kvällen hos

CARRY COOPER

Carry Cooper är aktiv i Amnesty grupp 195 i Göteborg.

”Varför fortsätter vi då att agera?”

Publicistklubben har alla på ett eller annat sätt länge varit engagerade i kampen för Dawit Isaaks frigivning. Det har snart gått 18 år.

Under denna tid har vi alla medverkat i många olika manifestationer och brevaktioner. Vi vet att ingen av de fängslade journalisterna har blivit dömd för något brott eller blivit frisläppt under den långa tid som har gått och att de flesta redan kan ha dött i fängelse. Varför fortsätter vi då att agera i vad för många måste anses vara ett hopplöst ärende?

Min amnestygrupp har länge varit engagerad i Dawits fall och vill inte släppa det. Hans familj med barn och många släktingar bor liksom vi i Göteborg vilket gör att hans öde berör oss på ett personligt sätt. Hans dotter Bethlehem är också med på kvällens möte.

En av Amnestys grundprinciper är att aldrig släppa ett fall förrän den person man arbetar för antingen har frigivits eller bevisligen har avlidit. Särskilt vid dödsfall är det viktigt för de anhöriga att få veta detta för att kunna påbörja sitt sorgearbete.

Dessutom vet vi att protester har effekt. De kan även påverka andra regimer som bryter mot de mänskliga rättigheterna. Amnesty har genom åren kunnat se många av sina adopterade fångar bli frisläppta men även i fall där man inte nått ett frisläppande så kan fången ha fått bättre villkor och vård i fängelse.

Amnestys envishet har bidragit till att vi ibland har lyckats långt efter att andra har gett upp. Den insikten gör att vi fortsätter arbeta för Dawit Isaak. Historien har visat gång efter gång att trägen vinner! ■■■■

OYUB TITIEV KVAR I FÄNGELSE

RYSSLAND. Den 18 mars dömdes den ryske människorättsförsvararen **Oyub Titiev** till fyra års fängelse för narkotikainnehav. Han greps den 9 januari 2018 och polisen påstod sig ha hittat marijuana i hans bil. Oyub Titiev menar att det är polisen som hade placerat "beviset" i hans bil och

Amnesty anser att han är en samvetsfånge och dömdes ut rättegången som en skådeprocess.

Oyub Titiev är ordförande för människorättsorganisationen Memorial i Tjetjenien. Han tog över sedan den tidigare ordföranden **Natalja Estemirova** mördades år 2009.

Situationen för de mänskliga rättigheter har förvärrats i Tjetjenien de senaste åren, men idag är Memorial den enda människorättsorganisation med en ständig närvaro. Andra organisationer har tvingats bort som en följd av hot och trakasserier.

Den 31 maj skulle en domstol ta upp Oyub Titievs begäran om att få avtjäna resten av straffet villkorligt, då han redan har suttit en tredjedel av strafftiden. Domstolen sköt dock upp förhandlingen på obestämd tid. **||||**

FORTSATT KRIMINELLT MED SAMKÖNAT SEX

KENYA. Det var trängsel i rättsalen när en domstol i Kenyas huvudstad Nairobi den 24 maj skulle komma med sitt utslag om samkönat sex ska avkriminaliseras. Aktivister grät när de tre domarna enhälligt förklarade att lagarna från kolonialtiden om "onaturligt sex" inte är diskriminerande och kan behållas. Hbtq-organisationer (se Amnesty Press nummer 2/2018) hade hoppats på ett annat utslag i ett land där 534 personer har gripits för samkönade relationer under 2013–2017.

En koalition av katolska, protestantiska och evangelikala kyrkor sade att de var glada över beslutet mot en "destruktiv sexuell livsstil". **||||**

MINNESCEREMONI. Den 2 maj samlades flera tusen personer i Odessa för att minnas de som dog 2 maj 2014.

FOTO: ARKHIP VERESHCHAGIN/ITAR-TASS/TT

Kritik fem år efter Odessa

UKRAINA. Våren 2014 utbröt oroligheter på flera ställen i Ukraina. Efter Euromajdan-protesterna i huvudstaden Kiev hade president **Viktor Janukovyjtj** den 22 februari 2014 avsatts av parlamentet och flydde till Ryssland. I mars 2014 invaderade Ryssland Krimhalvön som annekterades. Under april skärptes situationen i östra Ukraina där pro-ryska grupper revolterade mot den nya regeringen i Kiev och i Donetsk och Luhansk utropades "folkrepubliker".

Den 2 maj 2014 blev den blodigaste dagen i hamnstaden Odessa sedan andra världskriget

när 48 personer dog och 247 skadades i våldsamma sammanstötningar mellan proryska och pro-Kiev-grupper.

En demonstration till stöd för Ukrainas enighet attackerades av proryska motdemonstranter som sköt ihjäl en av pro-Kievdemonstranterna. I de våldsamma sammanstötningarna dömdes totalt sex personer. De proryska grupperna hade i veckor haft ett tältläger i centrala Odessa och detta attackerades nu av regeringsvänliga grupper. De proryska grupperna flydde in i en femvåningsbyggnad som tillhörde en fackförening. Det exakta händelseförloppet sedan

är ännu inte helt klarlagt och båda grupper ska ha använt molotovcocktails. Huset började brinna och övertändes. 42 personer brändes inne eller dog när de hoppade från byggnaden.

Den 8 maj 2014 krävde Amnesty International och Human Rights Watch, HRW, i ett gemensamt uttalande att en genomgripande och opartisk undersökning av våldet i Odessa skulle göras.

Vittnen berättade för HRW att polisen var passiv när våldsamheterna startade.

På femårsdagen av händelserna i Odessa kom HRMMU, FN:s övervakningsmission för mänskliga rättigheter i Ukraina, med hård kritik mot de ukrainska myndigheterna. Undersökningar och ansvarsutkrävande

har dröjt och ingen rättegång har genomförts. När det gäller branden har ingen misstänkt identifierats. Ansvar för Odessas räddningstjänst har inte heller prövats. Trots att närmaste brandstation ligger 600 meter från fackföreningshuset dröjde det 40 minuter efter larmet innan de kom till huset.

– Ingen har ställts till ansvar för att sex människor sköts till döds och för 42 människors våldsamma död i fackföreningshuset, sade **Fiona Frazer**, chef för HRMMU, enligt Sveriges radio.

I november 2015 kom också en undersökningsgrupp inom Europarådet, där Ukraina är medlem, med skarp kritik för bristen på utredning kring vad som hände i Odessa 2 maj 2014.

ULF B ANDERSSON

NAWAL BENAÏSSA HAR FLYTT MAROCKO

MAROCKO. Den spanska nyhetsbyrån EFE rapporterade den 15 maj att **Nawal Benaïssa** har flytt Marocko och söker asyl i Nederländerna. En villkorlig fängelsedom mot henne fastställdes i januari och i april förhindrades hon att lämna Marocko då hon var inbjuden av socialistpartiet i Nederländerna till ett event.

Nawal Benaïssa var en av ledarna för Hirak du Rif, proteströrelsen i norra Marocko (se Amnesty Press nummer 1/2019) som under 2016–2017 krävde bättre villkor för invånarna. Hon greps vid fyra tillfällen.

Den 5 april fastställde kassationsdomstolen i Casablanca fängelsedomar på mellan 1 och 20 års fängelse för 43 män som deltog i proteströrelsen i Rif. Amnesty uttryckte stark kritik mot domarna och rättegången. **||||**

Nawal Benaïssa

FOTO: ABDELLAH AZIZI

FN: LÄMNA TILLBAKA CHAGOSÖARNA

STORBRIANNIEN. Den 23 maj röstade FN:s generalförsamling med överväldigande majoritet för att Storbritannien inte har rätt till Chagosöarna och ska släppa kontrollen över ögruppen i Indiska Oceanen. 116 länder röstade för resolutionen och endast USA, Australien, Maldiverna, Ungern och Israel gav sitt stöd till Storbritannien.

Chagosöarna hamnade under brittisk kontroll år 1814 och tillhörde senare den brittiska kolonin Mauritius. År 1965, tre år före Mauritius självständighet, avskiljdes öarna och dess 2 000 invånare tvångsflyttades och USA fick hyra ön Diego Garcia som militärbas.

Inför FN-omröstningen, som följde på ett utslag i Internationella domstolen, ICJ, i Haag i februari, hade USA arbetat intensivt för att få stöd för att den brittisk-amerikanska militärbasen behövs för "global säkerhet". **||||**

Med döden som mål

JIHAD OCH DÖDEN

Olivier Roy
Översättning: Johan Öberg
Daidalos

NU VERKAR kalifatet definitivt besegrat, även om Islamiska staten, IS, fortfarande finns kvar i andra delar av världen. Diskussionen nu handlar om vad som ska hända med barn som förts till eller har förts i kalifatet och hur deltagarna i IS ska ställas inför rätta. Det kalifat som 2014-2018 lade under sig stora delar av Irak och Syrien hade en stark dragningskraft på unga kvinnor och män över hela världen som lämnade sina hem och sökte sig till det nya samhällsbygget.

Den franske statsvetaren **Olivier Roy** har lång erfarenhet av att följa jihadistgrupper och kan i sin bok "Jihad och döden" referera till sina egna upplevelser när han följde mujaheddin-grupper i kampen mot Sovjets ockupation av Afghanistan. Roy har också ett ungdomsförflutet som aktiv i den maoistiska vänstern och i sin bok går han i intressant polemik mot en rad föreställningar kring västliga terroristers bevekelsegrunder och det omfattande stöd IS har fått de senaste fem åren.

Han utgår främst från Frankrike och försöker visa att det inte handlar om en radikaliserad islam utan om en form av ungdomlig radikaliserad som kan jämföras med 1970-talets Röda Arméfraktionen i Tyskland och Action Directe i Frankrike, två väpnade extrema vänstergrupper.

Roy pekar också på de nihilistiska dragen hos anhängarna av IS där döden är en drivkraft hos jihadisterna. Perspektivet i hans bok väcker också frågetecken kring de åtgärder som samhället i Frankrike vidtar mot IS och han förklarar pedagogiskt skillnaden mellan salafismen, en konservativ form av islam, och IS-jihadisterna.

ULF B ANDERSSON

IDLIB. Soldater från HTS i Idlib 4 december 2018.

FOTO: IBAA NEWS AGENCY/ AP/TT

En sviken revolution

NITTON KVINNOR.
BERÄTTELSE OM
SYRISKT MOTSTÅND

Samar Yazbek
Översättning: Marie Anell
Ordfront

NU VERKAR ytterligare en fas i kriget i Syrien ha inletts. Återigen dör civila och det rapporteras om att sjukhus flygbombas när den syriska armén och dess ryska allierade har inletts anfall i Idlib i nordvästra Syrien. Här har en bräcklig vapenvila, framförhandlad mellan Ryssland och Turkiet, gällt sedan hösten 2018. Under tiden har Hayat Tahrir al-Sham, HTS, tagit kontroll över stora delar av Idlib. HTS, tidigare Nusrafronten, säger sig ha brutit med

al-Qaida, vilket dock ifrågasätts av bedömare.

Konflikten i Syrien har pågått sedan 2011 då demonstrationer spred sig till allt fler städer. Kraven handlade om att president *Bashar al-Assad* skulle avgå och att Syrien skulle bli ett demokratiskt land. Protesterna sågs som en del av den Arabiska våren som vintern och våren 2011 väckte förhoppningar om en demokratisering i Mellan-östern och Nordafrika. Bashar al-Assad slog dock ned protesterna med brutala metoder; godtyckliga fängslanden, tortyr och utomrättsliga avrättningar och skarpa skott mot obehövade demonstranter. Redan från sommaren 2011 började oppositionella väpnade sig och snart skulle en rad länder

ingripa i Syrien genom att betala och beväpna mängder av väpnade rebellgrupper medan regimen i Damaskus fick stöd av Iran, Ryssland och Hizbollah i Libanon.

Den landsflyktiga syriska journalisten *Samar Yazbek* bestämde sig för att lyfta fram kvinnornas roll i revolutionen och kriget. Hon gjorde 55 intervjuer med syriska kvinnor som gått i exil eller var kvar i Syrien. Kvinnorna tillhör medelklassen och Yazbek ville ha spridning både när det gäller geografiska områden och etnisk/religiös tillhörighet. I "Nitton kvinnor" får vi möta 19 av de 55 intervjuade kvinnorna. Det är ett skakande dokument som också ger en viktig historisk inblick ner på kvartersnivå om vad som hände runt om i städer. Det är också en berättelse om brustna illusioner och en bitter besvikelse. Som "Zain", student från Aleppo som nu lever i Kanada, konstaterar: "Allt vi bad om var en smula värdighet, frihet och rättvisa och resultatet blev att vi uttraderades och vårt land föröddes".

I kvinnornas berättelser finns det ofattbara modet när de trotsar rädslan att fängslas och torteras och det överraskande att de i vissa fall kan fortsätta sitt yrkes- eller studentliv innan det till sist blir omöjligt. Och så den monumentala besvikelsen över de fundamentalistiska rebellgrupper som inte hade något till övers för kvinnors krav på jämställdhet men med utländskt stöd tog kontrollen över motståndet.

ULF B ANDERSSON

EN BOK SOM SER MÄNNISKAN

NÄR VI FÅR ORDET

Redaktör: Maja Bergqvist
Foto: Cecilia Lindskog
Lindskog Förlag

I BOKEN "När vi får ordet" intervjuas 21 romer. Varje person har fått ett uppslag i boken som rymmer ett fotografi och en kort berättelse. Det är en fin bok som egentligen handlar om helt vanliga saker i livet; som att tycka om havet, gilla att måla sina naglar eller vilja bli polis. På det stora hela inte särskilt konstigt alls. Det som dock känns konstigt, eller egentligen mest sorgligt, är att den här boken behövs.

Som redaktören *Maja Bergqvist* och fotografen *Cecilia Lindskog* inledningsvis poängterar är syftet med *När vi får ordet* att mänskliggöra gruppen romer. De vill visa att romer, som under så lång tid diskriminerats och förpassats till samhällets absoluta utkant, också är människor. Bergqvist och Lindskog menar att boken inte har något politiskt budskap. Jag förstår å ena sidan vad de menar; den diskuterar inte hur situationen för romer skulle

kunna förändras, till exempel. Å andra sidan är boken politisk genom sin blotta existens.

I ett samhälle där alla människor är lika mycket värda och har samma handlingsutrymme hade den här boken inte behövts. I vårt samhälle gör den det. När vi får ordet är kanske inte politisk i sig, men den öppnar omedelbart upp för politiska diskussioner. Varför finns den här boken? Hur kommer det sig att *Livia*, en av personerna som intervjuas i boken, inte kan stanna i Rumänien hos sin åttaåriga dotter, utan reser till Sverige i långa perioder? Och vad är det för uppfattning av romer som *Florin* vill förändra genom att bli polis?

Med sina 21 berättelser lyckas *När vi får ordet* säga långt mycket mer än vad som egentligen ryms på dess dryga femtio sidor. Den är mycket tillgänglig i sitt format med stora, vackra bilder och lättläst text. Om boken inte redan finns på vartenda bibliotek borde den skrivas upp på inköpslistan omedelbart.

SANNA BLOMGREN

Fotnot: Allt överskott från försäljningen går till välgörenhetsorganisationen Colobaratie-Maxenu som bedriver läxhjälp i byn Maxenu i Rumänien.

FOTO: LINDSKOGS FÖRLAG

När vi får ordet är Maja Bergqvists debutbok.

Splittrat om flygkrasch

COLD CASE HAMMARSKJÖLD

Regi: **Mads Brügger**
Land: **Danmark/Sverige**
Längd: **128 min**

NATTEN TILL den 18 september 1961 störtade ett svenskt flygplan utanför Ndola i Nordrhodesia, nuvarande Zambia. FN:s generalsekreterare **Dag Hammarskjöld** och de andra 15 FN-medarbetarna dog. Dag Hammarskjöld skulle möta **Moïse Tshombe**, separatistledaren i Katanga som med Belgiens stöd hade brutit sig loss från Kongo. En undersökning från FN i maj 1962 gav inte någon klarhet i orsaken till flygkraschen.

Mads Brügger är en egofixerad dansk filmare som anser att det inte är osannolikt att Dag Hammarskjöld blev mördad då han utmanade starka krafter i Sydafrika, USA, Storbritannien och Belgien. Det kan låta som en konspirationsteori men de många indicier som aldrig har utretts har fått FN att tillsätta en ny utredning som leds av Tanzanias förre statsåklagare **Mohamed Chande Othman** och han har sagt att det verkar troligt att planet attackerades.

Trots att Mads Brügger presenterar en hel del intressanta uppgifter om vad som hände den ödesdigra natten är det en splittrad film då den också halkar in på tveksamma teorier om spridningen av hiv i Afrika. Det är bara att hoppas att SVT när den ska visas också följer upp med en diskussion om en av 1900-talets olösta gåtor.

ULF B ANDERSSON

ENSAM. Ruth Bader Ginsburg (Felicity Jones) på Harvard 1956.

Legendarisk domare

EN KVINNA BLAND MÄN
(ON THE BASIS OF SEX)

Regi: **Mimi Leder**
Land: **USA**
Längd: **120 min**

INLEDNINGSSCENERNA i filmen "En kvinna bland män" är magnifika. Till tonerna av Harvard University Bands "10 000 Men of Harvard" ser vi studenter på väg in till Harvard Law School, den legendariska juristutbildningen i Massachusetts på USA:s östkust. Det är ett hav av unga män klädda i kostym. Så ser vi en blå klänning och kameran närmar sig **Ruth Bader Ginsburg (Felicity Jones)**.

Det är 1956 och hon är en av nio kvinnor som detta år har släppts in på juristutbildningen. Ruth Bader Ginsburg blir en monsterelev på Harvard och hon lever tillsammans med sin man, **Martin D Ginsburg (Armie Hammer)** och parets dotter **Jane**. Det är ett par som lever jämställt i både

hemarbete och barntillsyn.

Ginsburg har i dagens radikala och liberala USA fått en ikonstatus och är med sina 86 år den äldsta ledamoten i Högsta domstolen. Men det var en lång väg dit. När hon på 1960-talet söker jobb som jurist får hon nobben på byrå efter byrå – hon är ju både kvinna, moder och judinna och dessutom kan de manliga kollegornas fruar bli svartsjuka!

Det här är en välspelad film som skickligt berättar historien om kampen för jämställdhet i USA där Ginsburg pläderar för sambandet mellan rörelser i samhället och lagarnas förändring för att nå ett rättvisare samhälle.

För oss som är svaga för filmer med rättegångspläderingar är det extra njutbart att se hur **Mimi Leder** använder Ginsburgs 5 minuter och 32 sekunder inför en appellationsdomstol 1972 till en effektiv plädering till varför lagar inte ska göra åtskillnad mellan kvinnor och män.

ULF B ANDERSSON

FOTO: NF FILM

En film av Ellen Fiske och Joanna Karlberg

UNDERSÖKER HAT.
Annika Hamrud har skrivit "Fundamentalisterna".

FOTO: SOLEDAD CARTAGENA

Kyrkligt hat mot homosexuella

I sin nya bok "Fundamentalisterna" berättar Annika Hamrud om evangelikala grupper som är aktiva i Uganda där de predikar en fundamentalistisk form av kristendom.

HOMOSEXUALITET är för dessa kristna grupper en fiende och budskapet får konsekvenser i ett land som Uganda där

samkönat sex kriminaliserades redan under den brittiska kolonialtiden och många vill se ännu hårdare lagar.

Jag träffar journalisten och författaren Annika Hamrud en kall och regnig dag i en förort

till Stockholm. Hon berättar att jag är den första som har fått läsa hennes kommande bok "Fundamentalisterna - de nya kyrkorna och hatet mot HBTQ-personer" (Natur & Kultur). Hon frågar mig vad jag tycker om den. Jag svarar att det är en bok som berörde mig. För läsaren som inte är insatt i Ugandas blodiga historia blir boken en ögonöppnare.

Annika Hamrud reste till Uganda för att undersöka de nya evangelikala grupperna som sprider hat mot hbt-personer.

- Fundamentalisterna är framförallt amerikanska högerkristna missionärer som inte verkar förstå vad deras predikningar leder till i form av våld, hot och mord mot homosexuella. De är auktoritära och vill att staten ska drivas som en teokrati där

pastorerna får ett stort inflytande över lagstiftningen och kritiken i landet, säger Annika Hamrud.

Många afrikaner beskriver idag homosexualitet som ett kolonialt påfund. Det har de lärt sig av de amerikanska predikanterna som har kommit till landet. Kärnan i det homofoba budskapet är att homosexuella har en agenda som de försöker infiltrera hela världen med. Den bokstavstroende kristendomen har plockats upp av politikerna i Uganda.

Trots president Yoweri Museveni hårdföra politik där han inte drar sig för att fängsla sina motståndare och utsätta medborgarna för tortyr finns det personer som kämpar för mänskliga rättigheter. En av dem är Nicholas Opiyo som ledde arbetet med att år 2014 överklaga antihomosexualitetslagen till författingsdomstolen. Han säger i boken att den legala processen bara är en del av kampen.

Det är pastorerna, affärsinnehavarna, läkarna, grannarna, föräldrarna, syskonen, släktingarna, boda boda-chaufförerna och skolkamraterna som är de som fördömer, stöter ut, vägrar vård, avskedar och misshandlar och dödar hbt-personer. Om det ska ske förändringar måste omvärlden agera, men det största ansvaret ligger hos de evangelikala grupperna.

- Om de började sprida kärlek skulle saker och ting bli bättre. Organisationer som Amnesty International gör ett viktigt arbete men samtidigt är det svårt eftersom landet är så korrupt. Eftersom de flesta är religiösa i Uganda kan icke-religiösa organisationer ha svårt för att påverka, menar Annika Hamrud.

SOLEDAD CARTAGENA

Till minne av Roger Karlsson

FOTO: HANS FREDRIKZOHN

Vår käre kamrat Roger Karlsson har lämnat oss efter långt och plågsamt lidande i en ålder av endast 55 år. Hans sjukdom berövade honom lite i taget sådant som de flesta av oss har förmånen att betrakta som självklart, men den kunde aldrig ta ifrån honom hans engagemang eller hans goda omdöme och inte ens hans sinne för humor.

Vi, hans vänner i Amnestygrupp 175 Göteborg, har haft glädjen att arbeta med Roger i många år.

Han var med och grundade gruppen år 2007 och den riktade från början in sig på

arbetet för mänskliga rättigheter i Kina. Gruppen hade aktionsfall från Kina och anordnade bland annat ett välbesökt seminarium inför Beijing-OS 2008.

Roger var alltid drivande när det gällde att utveckla gruppens arbete, inte minst digitalt, och det var till Roger man vände sig om man var osäker på något. Han innehade under årens lopp många förtroendeuppdrag i gruppen och distriktet, och skötte sysslorna med stor ansvarskänsla trots sin progressiva sjukdom.

År 2015 blev gruppen Kinasamordning. Ända in i det sista var Roger ansvarig för samordningens facebook-sida. Detta arbete utförde han mycket väl trots att det måste ha kostat stor ansträngning. Under det senaste året hade sidan flerdubblat sin räckvidd.

Han var oförmögen till skryt och förhåvelse, men var aldrig rädd att hävda sin åsikt eller sin övertygelse. Det är ingen överdrift att påstå att Roger var en allmänt älskad och respekterad person i Amnesty.

Vi kommer alltid att minnas hans vakna blick som kunde glittra av glädje och inlevelse även under det sista gruppmötet i hans hem i början av maj.

Roger var en fin aktivist, men framför allt en stor människa.

PETER NÄSSÉN

för Amnestygrupp 175/Kinasamordningen

INTRESSERAD AV KINA?

För Amnestymedlemmar finns Kinapuffen; ett nyhetsbrev med information om mänskliga rättigheter i Kina, brevförslag, med mera. Kinapuffen ges ut cirka 9 gånger/år.

Skicka in din e-postadress till peter.n@ownit.nu om du är intresserad.

Kinasamordningen/grupp 175 Göteborg

STÖRST. Prideparaden i Tel Aviv arrangeras sedan 1993 och är den största i Mellanöstern. I juni 2018 beräknas 250 000 personer ha deltagit.

FEL I TIDNINGEN

Hej, jag noterade nu i Amnesty Press nummer 2/2018, sidan 30, att ni skriver: "I Mellanöstern räknas Libanon som det mest liberala landet för hbtqi-rörelsen".

Det är ett felaktigt påstående så vitt jag känner till. Det nämns i notisen om en Prideveckor som ordnades för första gången 2017. Så vitt jag vet är läget helt anorlunda i Israel där situationen för hbtqi-personer sedan mycket länge är jämförbar med andra

västliga demokratier. Prideveckor är inget nytt. Israel ligger väl i Mellanöstern?

Som medlem skulle jag uppskatta om AP publicerar korrekt information.

Med vänlig hälsning

Pär Frohnert

Svar:

Du har helt rätt och jag kan bara beklaga misstaget. Väldigt slarvigt av mig. Ett fokus under senare år från hbtqi-rörelsen i Israel har handlat om samkönade äktenskap.

Ulf B Andersson

SKÄRMLÄSARE

Jag har varit medlem i Amnesty i många år nu och därmed fått Amnesty Press regelbundet.

På grund av grav synskada har jag dock inte kunnat läsa innehållet i tidningen.

Har försökt hitta information på er hemsida men det verkar som om den inte är anpassad för skärmläsare som vi som har synskada är beroende av för att kunna navigera på nätet.

Lena Hansson

Svar:

Om du klickar på <http://www.amnestypress.se/tidningen/> får du upp senaste numret av Amnesty Press. Det som är markerat som "doc" ska fungera som en fil som ska fungera för synskadade.

Red.

FEEDBACK I PÅSKTID

Måste ge lite feedback på tidsskriften i allmänhet och nummer 4/2018 i synnerhet.

Fantastiskt fullmatat och intressant nummer. Tänk att det skall krävas en röd dag då DN inte kommer ut för att denna utmärkte tidning ska läsas ordentligt.

Bättre sent än aldrig.

Vänliga hälsningar och en önskan om en Glad Påsk!

Leif Klitze

FRÅN AMNESTI TILL RÄTTVISA

Under de första tio-tolv åren efter grundandet 1961 stämde namnet Amnesty International med verksamheten. Man väddade om amnesti för alla samvetsfångar. Och det var allt. Men arbetet mot tortyr och den hastigt ökade mängden av övergrepp i Latinamerika och södra Afrika bidrog till gradvisa förändringar av inriktningen. Amnesty började alltmer uppmärksamma de ansvariga och deras mänskliga verktyg. Man ringade in vilka de var och var de fanns. Redan under 1970-talet restes krav om utredningar och rättsliga åtgärder.

Arbetet mot förnekade gripanden och mot utomrättsliga avrättningar medförde en allt tydligare omläggning av kursen. Med ett utvidgat åtagande och tillkomsten av internationella avtal och institutioner som ICC, Internationella brottmålsdomstolen i Haag, har den här utvecklingen fullbordats. Kravet är inte längre amnesti utan rättvisa. De ansvariga för övergrepp bör ställas inför rätta och dömas enligt nationella lagar eller i enlighet med internationella avtal. Och det gäller båda – eller alla – sidor i en pågående eller nyligen avslutad konflikt. Regeringar och politiska partier kan ha vänner som de försvarar i alla väder.

Vi har inga sådana vänner bland dem som begår övergrepp. Vi kräver rättslig prövning i behörig och opartisk domstol. Därför borde Amnesty International nu egentligen heta Justice International. Men man ändrar inte gärna ett inarbetat namn. För alla som är aktiva inom Amnesty, eller stödjer verksamheten ekonomiskt som medlemmar, bör det ändå vara viktigt att veta att de egentligen tillhör en organisation med det underförstådda namnet Justice International. Vi förespråkar ingen amnesti för förtryckarna.

Bo Lindblom aktiv i grupp 168 Laholm/Båstad

"Vad i helvete?"

I den brittiska dejtingschowen "Blind date" fann två killar varandra och Jordan Shannon och Jesse Drew skickades iväg för semester till en så kallad paradiso, Saint Lucia i Karibien. Ingen i produktionsbolaget eller de två deltagarna hade dock koll på att samkönat sex mellan samtyckande vuxna kan ge tio års fängelse på Saint Lucia. Först på väg till hotellet fick de reda på detta och Jordan Shannon sade till Daily Star att han blev nervös och tänkte "Vad i helvete?"

"Inget hot"

När Arktiska rådet i början av maj höll utrikesministermöte i Finland var det meningen att det skulle bli en gemensam deklaration. Men så blev det inte, rapporterar nyhetsbyrån Reuters. Anledningen var att USA vägrade acceptera förslaget då det innehöll formuleringar om att klimatförändringarna innebär ett hot mot Arktis.

"Rimmar dåligt"

Camilla Karlman, nyvald distriktsordförande för Sverigedemokraterna i Blekinge, förklarade den 20 maj i en intervju i P4 Blekinge, att politisk satir ska förbjudas i SVT och Sveriges radio. "I politiken diskuteras så pass allvarliga ämnen att det rimmar dåligt med satir inom public service-bolagen", förklarade Camilla Karlman.

"Djungeln är tillbaka"

Den 25 mars erkände USA Israels annektering av Golanhöjderna. Området erövrades från Syrien i sexdagarskriget 1967 och år 1981 annekterade Israel Golan, vilket inget annat land tidigare har erkänt. Sveriges förre utrikesminister Carl Bildt kallade USA:s erkännande för "ett katastrofalt avsteg" från internationell rätt och varnade för att "djungeln är tillbaka".

FRIGIVNA. Wa Lone och Kyaw Soe Oo vinkar när de 7 maj går ut från Insein-fängelset i Rangoon.

FOTO: ANN WANG/AP/TT

UNESCO-PRIS FÖR RAKHINE-BEVAKNING

FN-organet Unesco gav i år sitt pressfrihetspris till Kyaw Soe Oo och Wa Lone.

De båda journalisterna, som arbetar för nyhetsbyrån Reuters, greps den 12 december 2017. De hade då rapporterat från delstaten Rakhine och förföljelserna av rohingyer. Under hösten 2017 flydde närmare 700 000 rohingyer till Bangladesh.

Kyaw Soe Oo och Wa Lone hade undersökt en massaker i Inn Dinn där tio bakbundna män sköts ihjäl av militären den 2 september 2017. Min Aung Hlaing, överbefälhavare i Myanmar väpnade styrkor medgav i januari 2018 att tio "bengaliska terrorister" hade dömts. I april 2018 meddelade Min Aung Hlaing att sju soldater hade dömts till tio års fängelse för mord. I maj framkom att soldaterna hade släppts.

De bägge Reutersjournalisterna dömdes trots detta den 3 september 2018 till sju års fängelse för innehav av hemliga dokument, vilket väckte skarpa internationella reaktioner.

Organisationer som Amnesty International, PEN och Reportrar utan gränser, har kampanjat för deras frigivning.

Under tiden i fängelset fick de i april 2019 Pulitzerpriset och i samband med internationella pressfrihetsdagen 3 maj fick de Unescos pressfrihetspris. Priset är uppkallat efter Guillermo Cano, journalist på den colombianska tidningen El Espectador, som sköts ihjäl utanför tidningen den 17 december 1986.

Thura Aung, bror till Wa Lone, hämtade priset vid Unescos pressfrihetskonferens i Etiopien den 1-3 maj.

- De blev överväldigade att höra att de har fått priset och vill tacka alla som har stött dem under de över 500 dagar de har varit fängslade, sade Thura Aung i sitt tal. Vi hoppas att det inte ska dröja lång tid innan de kan återförenas med sina familjer.

Och redan den 7 maj kom nyheten att Kyaw Soe Oo och Wa Lone tillsammans med 6 500 andra fångar hade benådats av Myanmar president Win Myint.

Ulf B Andersson

FATTA PENNAN

VARJE ÅR UTFÄRDAR Amnesty International hundratals blyxtaktioner. Det kan handla om samvetsfångar som har fängslats, dödsdömda fångar där en avrättning är nära

förestående, flyktingar som vägras söka asyl eller hotad yttrandefrihet. Amnesty Press väljer ut tre fall i varje nummer.

Ahmadreza Djalali behöver vård

 DEN IRANSK-SVENSK forskaren **Ahmadreza Djalali** behöver omedelbart få specialistvård som inte är tillgänglig i fängelset. Djalali, som är forskare vid Karolinska institutet, greps vid en resa till Iran i april 2016. Han dömdes i oktober 2017 till döden som israelisk spion. Iransk TV visade i december 2018 en film där Ahmadreza Djalali påstods erkänna sig skyldig. Under tiden i fängelse har han gått ner 24 kilo och väger nu 51 kilo.

SKRIV TILL:

Prosecutor General of Tehran Ali Alghasi Mehr
Office of the Prosecutor
Corner (Nabsh-e) of 15 Khordad Square
Tehran, Iran

Dear Mr Ali Alghasi Mehr,
Allow me to express my profound concern for Swedish-Iranian citizen Dr Ahmadreza Djalali, imprisoned in Tehran's Evin prison. He is being denied the urgent specialized medical care he needs. Different blood tests indicates that he has a low white blood cell count. After an examination in early 2019 it was recommended that Dr Ahmadreza Djalali be seen by doctors specialized in haematology and oncology in a hospital outside of prison.

On two occasions a transfer was scheduled to a hospital outside of prison to see a specialist, but conditioned that Dr Djalali be shackled and wearing a prison uniform. He protested against these degrading conditions and, in reprisal, the authorities cancelled the transfer.

I call for the immediate release of Dr Ahmadreza Djalali, and in the meantime that he be granted the specialized medical care he needs outside prison. Yours sincerely,

DATUM: Kontakta Amnesty Press om du tänker skriva efter 6 juli.

Tortyr för att få fram bekännelse

 JOURNALISTEN och människorättsförfvararen **Nguyen Van Hoa** har utsatts för tortyr i An Diem-fängelset i Vietnam och hålls i isoleringscell som straff för att han vägrar erkänna sig skyldig till "statsfientlig propaganda". Nguyen Van Hoa arbetade för Radio Free Asia. När stålverket Formosa sommaren 2016 orsakade en miljökatastrof i vattnen i centrala Vietnam utbröt omfattande protester som besvarades med kravallpolis och gripanden. Nguyen Van Hoa var på plats och bevakade händelserna. Vid en hemlig rättegång i november 2017 dömdes han till sju års fängelse.

SKRIV TILL:

Prime Minister Nguyen Xuan Phuc
So 16, Lê Hong Phong
Bà Đình, Hà Noi,
Vietnam
E-post: ttll.mfa@mofa.gov.vn

Your Excellency,
Allow me to express my concern about the treatment of Nguyen Van Hoa, a journalist and human rights defender, imprisoned solely for exercising his right to freedom of expression.

Nguyen Van Hoa was arrested in January 2017 after covering a public demonstration on the Formosa environmental disaster. In a secret trial in November 2017 he was convicted and sentenced to seven years in prison on the charge of "conducting propaganda against the state". According to information Nguyen Van Hoa has been tortured by prison officials and placed in solitary confinement.

I urge Your Excellency to immediately and unconditionally release Nguyen Van Hoa imprisoned solely for peacefully exercising his right to freedom of expression. Yours respectfully,

DATUM: Kontakta Amnesty Press om du tänker skriva efter 6 juli.

Frigiven men under konstant övervakning

 JIANG TIANYONG är en välkänd människorättsadvokat i Kina. Den 21 november 2017 dömdes han till två års fängelse för statsfientlig uppvigling. I fängelset försämrades hans hälsa drastiskt. I februari 2019 frigavs Jiang Tianyong men övervakas konstant. Vid ett tillfälle rusade en grupp poliser in i hemmet och filmade en privat middag. Hans fru, **Jin Bianling**, uppger att maken inte vågar söka läkarvård då han befärs att övervakarnas närvaro kan påverka en diagnos.

SKRIV TILL:

Director Zhou Conggui
Luoshan County Public Security Bureau
Xingzheng Dadao 16
Luoshan Xian, Xinyang Shi
Henan Sheng, Kina
Email: luoshangov@163.com

Dear Director,
Human rights lawyer Jiang Tianyong was released from prison on 28 February. However, he remains under heavy surveillance, everywhere he goes, he is closely followed by a group of unidentified people.

Since his release Jiang Tianyong has needed a medical check-up, but has been unable to schedule an appointment out of concern that the presence of unidentified people will influence the medical care he receives.

Therefore I urge you to stop the surveillance and restrictions of freedom of movement on Jiang Tianyong. Yours sincerely,

DATUM: Kontakta Amnesty Press om du tänker skriva efter 6 juli.

Ovanstående vädjandebrev med sammanfattning på svenska finns på amnestypress.se (längst upp i högra hörnet).

Kan en lott förhindra brott mot de mänskliga rättigheterna?

Vår övertygelse är att världen blir bättre med starka ideella organisationer. Det är därför Postkodlotteriet finns. Och det är därför vi fördelar lotteriets överskott mellan 56 ideella organisationer som arbetar för bättre villkor för människor, djur och natur.

Sedan Postkodlotteriet startade har organisationerna fått dela på mer än 10 miljarder kronor. Amnesty International har varit med sedan 2008 och har hittills fått 170 miljoner kronor.

Hur är det då, kan en lott förhindra brott mot de mänskliga rättigheterna? Nej, tyvärr. Det vore väldigt förenklat att se det på det sättet. Men alla som har en lott i Postkodlotteriet bidrar till att viktiga organisationer kan göra bra saker, som till exempel att kämpa för att de mänskliga rättigheterna ska gälla för alla, alltid.

Stort tack Amnesty för allt ni gör, och stort tack alla som har en lott – ni möjliggör så mycket!

Rickard Sjöberg är programledare och vinstutdelare i Postkodlotteriet.

#postkodeffekten

Åldersgräns 18 år. Gå in på stodlinjen.se om du eller en anhörig spelar för mycket. Mer info på postkodlotteriet.se

ÄR JAG OCKSÅ EN MÄNNISKA?

I höstas kom rapporten "Sweden – a cold welcome", om utsatta EU-medborgares situation i Sverige. Sedan dess är vi många Amnestygrupper som arbetar med kampanjen "Också

Människa". Vi har skrivit brev till polisen i Stockholm angående rätten att inte trakasseras av polis. Vi har kontaktat politiker gällande rätten till boende och vi har tagit ställning emot tiggeriförbud.

Självklara saker kan tyckas – rätten till ett värdigt liv. Men det verkar inte alltid vara så självklart. Amnestys rapport synar vårt eget land. Vi är inte vana vid det. Sverige – vårt underbara, trygga land med en stark demokrati och med ryktet om sig att vara världens mest jämställda land. Eller hur är det med det? Med rapporten "Sweden – a cold welcome" inser vi att vi visst gör skillnad på folk och folk. Kort därefter kom rapporten "Time for change" om våldtäkt i de nordiska länderna. Ingen rolig läsning det heller.

Kanske behöver vi faktiskt betona att utsatta EU-medborgare också är människor. Kanske behöver vi betona att även kvinnor är människor.

Jag gick med i Amnesty International när jag gick på högskolan. Jag hade aldrig sett en människa tugga i Sverige, och förfasades när jag kom utomlands första gången och mötte det. Däremot hade jag redan då upplevt sexuella trakasserier av killar i skolan, även om det inte var något vi pratade

om. Rapporten "Time for change" belyser myndigheternas hantering av våldtäkter i de nordiska länderna. En av de saker som framkommer i rapporten är att våldtäktsutredningar ofta får stå tillbaka för annan grov brottslighet. Annat prioriteras högre.

Jag vet att prioriteringar ofta är svåra att göra, men våldet mot kvinnor – halva jordens befolkning – finns överallt och är enligt Amnestys rapport den vanligaste och mest utbredda kränkningen av mänskliga rättigheter som förekommer i världen. På många håll i vår värld erkänns inte ens kvinnors rättigheter som mänskliga rättigheter. Kanske det är dags att vi i de nordiska länderna ser våldtäkt som ett grovt brott som måste prioriteras och betonas att även kvinnor är människor.

Det känns som att något har hänt, att vi har hårdnat, att vi gör skillnad på människor. Kanske är det inget nytt. Kanske är det viljan att få bort det som har försvunnit. Det gamla systemet med rikt folk och tjänstefolk, att nia varandra, allt det arbetades bort under en tid när solidaritet var ett vanligt ord. Ett av de finaste orden jag vet faktiskt. Vi pratar inte så mycket om det längre, jag får istället höra att jag är naiv för att jag tycker att alla människor är lika mycket värda. Men att vara en del av Amnesty ger mig hopp när jag förtvivlar. Att rapporter fortfarande skrivs för att belysa orättvisor och kränkningar av de mänskliga rättigheterna runt om i världen ger hopp, och alla fantastiska människor som deltar i kampanjer fyller mig med kärlek.

För vet ni, vi är alla människor, du – men också jag.

CLARA GUSTAFSSON, STYRELSELEDAMOT

STYRELSENS HÖRN

Amnesty Press
@amnestypress

Startsida
Inlägg
Foton
Om
Community

Gillar Följer Dela

Läs mer Skicka meddelande

DU FÖLJER VÄL AMNESTY PRESS PÅ FACEBOOK?

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER ETT HELT ÅR!

PRENUMERERA PÅ AMNESTY PRESS.

- Ja, jag vill prenumerera på Amnesty Press. Fyra nr per år kostar 200 kr. Skicka mig ett inbetalningskort.
- Ja, jag vill bli medlem. För 240 kronor om året ingår Amnesty Press i ditt medlemskap.

FÖR- OCH EFTERNAMN:

ADRESS:

POSTNUMMER OCH ORT:

TELEFONNUMMER:

Beställ via e-post: distributionen@amnesty.se eller skicka in kupongen i ett kuvert till Amnesty International, svarspost 110 610 800, Box 4719, 116 92 Stockholm

ANNONS

AMNESTY PÅ FESTIVAL

Kampen för mänskliga rättigheter tar inte semester. Därför drar Amnesty på festival i sommar med vår kampanj mot våldtäkt. Vi kräver bättre polisutredningar, fler åtal och större rättvisa för den som drabbas!

Ni hittar oss på:

LOLLAPALOOZA

Gärdet i Stockholm 28-30 juni

WAY OUT WEST

Slottsskogen i Göteborg 8-10 augusti

MALMÖFESTIVALEN

Lilla Torg i Malmö, 15-16 augusti

Samt på ett flertal orter runt om i Sverige.
Håll utkik på [amnesty.se/timeforchange](https://www.amnesty.se/timeforchange)
för mer info.

Kom och säg hej!

